

T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

**OSMANİYE'DE GENÇ KADIN VE ERKEKLERDE GÖRÜCÜ
USULÜ EVLİLİKLERİN SOSYAL, KÜLTÜREL BOYUTTAN
TERCİH EDİLMESİ VE ÇİFTLER ARASINDAKİ ANLAŞMA
SÜRECİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Gülşah ÜN

Niğde
Ocak, 2020

T.C.
NIĞDE ÖMER HALİDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

OSMANİYE'DE GENÇ KADIN VE ERKEKLERDE GÖRÜCÜ USULÜ
EVLİLİKLERİN SOSYAL, KÜLTÜREL BOYUTTAN TERCİH EDİLMESİ
VE ÇİFTLER ARASINDAKİ ANLAŞMA SÜRECİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gülşah ÜN

Danışman : Doç. Dr. Bülent KARA
II. Danışman : Doç. Dr. Müjdat
AVCI Üye : Prof. Dr. Yücel CAN
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Hulusi YILMAZ

Niğde
Ocak, 2020

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum "Osmaniye'de Genç Kadın ve Erkeklerde Görücü Usulü Evliliklerin Sosyal, Kültürel Boyuttan Tercih Edilmesi ve Çiftler Arasındaki Anlaşma Sürecinin İncelenmesi" başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 10.01.2020

Gülşah ÜN

ONAY SAYFASI

Doç. Dr. Bülent KARA danışmanlığında Gülşah ÜN tarafından hazırlanan " Osmaniye'de Genç Kadın ve Erkeklerde Görücü Usulü Evliliklerin Sosyal, Kültürel Boyuttan Tercih Edilmesi ve Çiftler Arasındaki Anlaşma Sürecinin İncelenmesi " adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tarih: 10/01/2020

JÜRİ :

Danışman : Doç. Dr. Bülent KARA

Üye : Prof. Dr. Yücel CAN

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Hulusi YILMAZ

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun Tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Emin Hüseyin ÇETENAK
Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Çok büyük bir istek ve heyecanla hazırlamış olduğum tez çalışmamın planlanmasında, araştırılmasında, yürütülmesinde ve oluşumunda ilgi ve desteğini esirgemeyen, ihtiyaç duyduğum her an zamanını ayıran, engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım sayın tez danışmanım Doç. Dr. Bülent KARA ve sayın Doç. Dr. Müjdat AVCI'ya tüm katkı ve emekleri için sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmam sırasında bana destek olan ve yardımlarını esirgemeyen arkadaşlarıma, özellikle teknik çalışmalarda her daim yanımda olan Ahmet Can YAMAN ve mesai arkadaşı Kevser SAAT'e, bilgi ve birikimleriyle bana yardım eden tüm hocalarıma teşekkürü borç bilirim. Beni bugünlere getiren hayatımın her döneminde maddi ve manevi desteklerini koşulsuz ve sürekli hissettiren canım annem Nimet ÜN ve canım babam Adnan ÜN'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Gülşah ÜN

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**OSMANİYE’DE GENÇ KADIN VE ERKEKLERDE GÖRÜCÜ USULÜ
EVLİLİKLERİN SOSYAL, KÜLTÜREL BOYUTTAN TERCİH EDİLMESİ VE
ÇİFTLER ARASINDAKİ ANLAŞMA SÜRECİNİN İNCELENMESİ**

ÜN, Gülşah
Sosyoloji Anabilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Bülent KARA
Ocak 2020, 58 Sayfa

Evlilik kurumu, bireylerin hayatlarını etkileyen ve hayatlarında sosyokültürel açıdan farklılıklar gösteren bir kurum olarak karşımıza çıkan bir yapıdır. Bu araştırma ise görücü usulü evlenmeyi düşünen ve görücü usulü evlenen kişilerin aralarındaki anlaşma ve uyum süreçlerini sosyokültürel açıdan incelemeyi amaçlayan bir çalışma olacaktır.

Evlilik, insanların hayatlarında bir geçiş dönemi olarak bilinmektedir. Bireyler yaşamları boyunca belirli bir birikimden geçip (eğitim ve ekonomik özgürlük) evlilik hazırlıklarına başlarlar. Aile çatısının kurulması yani evlilik kurumunun oluşması; insanlığın devamının, neslin çoğalmasının, soyun yürümesinin, kültürel aktarımının devam etmesini sağlayan bir olgudur. Evlilik kurumunun oluşması ve bu kurum oluşurken evlenme biçimleri toplumun bize sunduğu değer yargıları, toplumun ekonomik yapısı, sosyokültürel düzeyi hakkında bilgi verirken, buldukları coğrafyadaki yaşam biçimlerine göre farklılıklar gösterir.

Yapılan bu çalışmada görücü usulü evlilik algısına bakış açısı ele alındı. Çalışmada konular normatif düzlemde değerlendirildi. Tezin konusu, evlilik türlerinden görücü usulü evlilik ve kişilerin sosyokültürel açıdan incelenmesidir. Bu çalışmada evlilik konusu bir bütün olarak değerlendirilmedi, sadece evlilik kurumunu görücü usulü evlilik türü üzerinden oluşturan kişilerle bu tür evlilik modeli üzerinde durularak incelendi. Bu bağlamda çalışmada Türkiye’deki evlilik kurumundan ve Türkiye’de oluşan evlilik modellerinin bir kısmından bahsedip kişilerin gelir düzeylerine, sosyal yapılarına ve kültürel düzeylerine göre neden bu evlilik modelini tercih ettikleri hakkında bir araştırma yapıldı.

Bu çalışmada derinlemesine mülakat yöntemi kullanılarak 20 evli kadın, 20 evli erkek, 20 bekar kadın ve 20 bekar erkek olmak üzere toplamda 80 kişiye açık uçlu sorular soruldu ve devamında bireylere kartopu tekniği kullanıldı. Araştırmanın verileri, bireylerden elde edilen bir çalışma olacaktır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, görücü usulü evliliğin son zamanlarda daha fazla tercih edildiğini ve özellikle kendini gerçekleştirme yolunda ilerleyen üniversite mezunu kesimde sık rastlandığı görülmektedir. Görücü usulü evlilik bir mantık evliliği olarak görülmektedir. Kadın ve erkeğin görücü usulü evliliği tercih etmelerindeki en önemli faktör, hayat standartlarının sosyoekonomik açıdan daha iyi şartlar altında devam edeceğini düşünmeleridir.

Anahtar kelimeler: Aile, evlilik, görücü usulü evlilik, sosyokültürel açıdan anlaşma.

**ABSTRACT
MASTER THSİS**

**SOCİAL AND CULTURAL DİMENSİON OF MARRİAGE İN YOUNG
WOMEN AND MEN İN OSMANİYE AND İNVESTİGATION OF THE
AGREEMENT BETWEEN COUPLES**

GÜLŞAH ÜN
Department of Sociology
Supervisor Assoc. Dr. Bülent KARA
January 2020, 58 Pages

Marriage is known as a transition period in people's lives. Individuals go through a certain accumulation in their lives (education and economic freedom) and begin to prepare for marriage. The continuation of humanity, the proliferation of the generation, the walk of the lineage, cultural transfer is the phenomenon that continues with the establishment of the family framework, that is, the establishment of the marriage institution. The formation of the institution of marriage and the forms of marriage formed during the formation of this institution were presented to us by the society; value judgments, economic structure, social level, living geography (rural-urban segment) shows differences according to the way of life.

In this study, I will look at the perception of arranged marriage. In my study, I will deal with my subjects in normative regulation. The subject of the thesis is the exploration of arranged marriage and individuals from social cultural dimension. In this study, I did not consider marriage as a whole. Only the people who make up the institution of marriage through the arranged procedure have been focused on the issue of arranged marriage. In this context, my work from the institution of marriage in Turkey and formed from a portion of the income level of people talking about marriage models, according to the social structure and culture investigate why they prefer this model of marriage that I brought into the subject.

In this study, open-ended questions were asked to 80 married and single people, 20 married women, 20 married men, 20 single women and 20 single men by using in-depth interview method, and snowball technique was used. The data of the study will be obtained from individuals. When the findings obtained from the research are evaluated, arranged marriage is preferred more recently, especially among university graduates who are on their way to self-realization. Considering blind

marriage as a logic marriage, the most important factor in the preference of blind marriage for women and men is that living standards are better under social and economic conditions.

Key Words: Family, marriage, arranged marriage, social and cultural agreement.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	2
1.2 HİPOTEZLER	2
1.2.1. Görücü Usulü İle Evli Olan ve Görücü Usulü İle Evlenmeyi Düşünen Bireylerin Anlaşma Süreçleri	2
1.3. SAYILTILAR	4
1.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	4
1.5. SINIRLILIKLAR.....	4

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE ARAŞTIRMALAR

2.1. AİLE KAVRAMI	5
2.2. AİLENİN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ.....	6
2.3. AİLE NASIL KURULUR?.....	7
2.4. AİLE SİSTEMİ.....	8
2.5. AİLEDE SOSYAL İLİŞKİLER.....	9
2.6. KİŞİLİK KAVRAMI VE TANIMI	10
2.7. AİLE VE EVLİLİK KURUMU NEDİR?.....	10
2.8. EVLENİRKEN DİKKAT EDİLMESİ HUSUSLAR	14
2.9. EVLİLİK İÇİN GEREKLİ OLAN ŞARTLAR	14
2.10. EŞ SEÇİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER NELERDİR?	15

2.11. EVLİLİKTEN EŞLERİN BEKLENTİLERİ NEDİR?	15
2.12. EVLİLİKTE İDEAL EŞLER NASIL OLMALIDIR?	16
2.13. EVLİLİKTE ANLAŞMA VE UYUM SÜRECİ NEDİR?	19
2.14. EVLİLİKTE İLİŞKİ DOYUMU VE ÇATIŞMALAR	21
2.15. TÜRKİYEDEKİ AİLE YAPISI.....	21
2.15.1. Büyüklüğüne Göre Aile Biçimleri.....	23
2.15.1.1. Geleneksel geniş aile	23
2.15.1.2. Çekirdek aile	23
2.15.1.3. Geçici Geniş aile	23
2.15.2. Yerleşim Yerlerine Göre Aile Biçimleri.....	24
2.15.2.1. Köy ailesi.....	24
2.15.2.2. Kent ailesi.....	24
2.15.2.3. Gecekondu ailesi	25
2.16. TÜRKİYE’DEKİ EVLENME BİÇİMLERİ.....	25
2.16.1. Görücü usulü evlenme.....	25
2.16.2. Kız Kaçırma (Düğünsüz Evlenme)	26
2.16.3. Başlık Parası Yoluyla Evlenme	27
2.16.4. Oturak Alma Evlilik	27
2.16.5. Beşik Kertme Evliliği	27
2.16.6. Kuma Getirme Evliliği	27
2.16.7. Berdel (Bedel) Evliliği	28
2.16.8. Kepir (Yaban Değişimi) Evliliği	28
2.16.9. Ölen Kardeşin Karısıyla Evlenme	28
2.16.10. Baldızla Evlilik	29
2.16.11. İçgüveyi Evliliği	29
2.16.12. Yetim Evlilik Modeli.....	29

2.16.13. Yakın Akraba Evliliği.....	29
2.16.14. Oldu Bitti Evlilik	30
2.16.15. Para Karşılığı Evlenme.....	30
2.16.16. Çok Eşli Evlilik (Poligami)	30
2.16.17. Anlaşmalı Evlilik.....	31
2.16.18. Hileli Evlilik	31
2.16.19. Tercihli Evlilik.....	31
2.16.20. Yabancı ile Evlilik.....	31
2.16.21. Farklı Mezhep Evliliği.....	32
2.16.22. Metres Edinme Evliliği.....	32
2.16.23. Muta Evliliği.....	32
2.16.24. Dul Evliliği	32
2.16.25. Tanışıp Anlaşarak Evlenme.....	33
2.16.26. Televizyon Evliliği	33

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ.....	35
3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	35
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	35
3.4. GÖRÜCÜ USULÜ İLE EVLİ OLAN VE GÖRÜCÜ USULÜ İLE EVLENMEYİ DÜŞÜNEN BİREYLERİN ANLAŞMA SÜREÇLERİ.....	36
3.4.1. Görücü Usulü Evlenme Modeliyle Evlenen ya da Evlenecek Olan Adaylar için Neden Bu Evlilik Modelini Seçtiğine Dair Sorulan Sorular.....	36
3.5. VERİLERİN TOPLANMASI.....	37
3.6. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ VE YORUMLANMASI	37

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. BK12.....	40
4.2. BK8.....	41
4.3. EK20.....	43
4.4. BE11.....	45
4.5. BE9.....	46
4.6. EE16.....	47
4.7. EE4.....	48
4.8. TARTIŞMA VE YORUM.....	49

BÖLÜM IV

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ.....	53
5.2. ÖNERİLER.....	54
KAYNAKÇA.....	56
ÖZ GEÇMİŞ.....	58

BÖLÜM I

GİRİŞ

Canlıların yaşamlarının ve soylarının devam etmesinin bir parçası evlilik kurumudur. İnsanoğlunun bu süreci devam ettirmesi, yeni bir dönüm noktasının oluşmasını sağlamaktadır. Evlilik kurumu, toplumu var eden ve düzenli ilişkilerin kurulmasını sağlayan döngüsel bir süreçtir.

Ailenin oluşumu, var olan toplumun köklerini de oluşturmaktadır. Bu köklerin oluşumu evlenme kurumunun oluşumunu sağlamaktadır. “Evlenmeyle kurulan aile çatısı; toplumun kültürünün, ekonomik yapısının, gelenek ve göreneklerinin oluşumunda, coğrafyasının ve yerleşim biçimlerinin şekillenmesinde önemli roller üstlenmektedir.” Var olan her toplumsal yapı kendisine has evlenme şekilleri oluşturmakta ve kişilerin kendilerini gerçekleştirme düzeylerine göre ters düşecek bir evlenme biçimini kabul etmemektedir. Bu sebeple çok farklı evlenme biçimleri ortaya çıkmaktadır. Bu evlenme biçimlerinden ilerleyen kısımlarda bahsedilecektir.

Toplumsal yaşamın var olduğu günden bugüne, toplum mekâna ve ihtiyaçlara göre kendisini şekillendirmekte ve farklı dönüşümler yaşamaktadır. Tabii ki bu dönüşümler ve değişimler evlilik kurumunun oluşumunda da farklılıklar göstermektedir. Zaman içerisinde toplumsal değişim sürecinde kentleşmenin oluşması buna bağlı olarak endüstrileşme sürecine geçişin etkileri aile yapısında ve aile yapısına bağlı olarak evlilik kurumunun oluşum sürecinde farklılıkların oluştuğunu göstermektedir.

Bu yapı içinde oluşan evliliklerde, çiftler arasında kurulacak ilişkilerden, kişilerin birbirlerinden ve kurdukları evlilikten beklentileri değişecektir. Bu da kişilerin kendilerine olan öz saygılarına ve ekonomik özgürlüklerine göre şekillenmektedir. Bunun sonucunda ise, çiftler görücü usulü evlenmeyi bir mantık evliliği çerçevesinde ele alacaklardır. Gençlerde oluşan algı ise “modern görücü usulü evlilik” algısıdır.

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmada; görücü usulü evlenmeyi düşünen ve görücü usulü evlenen kadın ve erkeklerin evlenme süreci boyunca ya da evlilikleri süresince yaşadıkları ilişkiler, beklentiler ve anlaşma süreçleri incelenmiştir. Bu çalışmada, görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin, görücü usulü evlilik modeline yaklaşımları ve bakış açıları ile kişilik özelliklerinin evlilikte anlaşma, evlilikten beklentileri ve bu süreçteki uyumu incelenecektir. Araştırmada birbirinden farklı özelliklere sahip olan insanların hangi kişilik özelliklerine sahip bireyleri kendilerine görücü usulüyle eş seçtikleri; seçim yaparken kriterlerinin ne olduğu ve ne denli doğru evlilikler yaşayabildikleri sorusuna yanıt aramak amaçlanmıştır.

Bu alışma sonucunda elde ettiğimiz bulgularla çift terapistlerinde, evlilik danışmanlarında ve aile danışmanlarında görücü usulü evlenen çiftler arasında yaşanan sorunların nelerden kaynaklı olduğu gözlemlenebilir. Yaşanan problemlerin yaratabileceği sorunların yönetilmesi konusundaki müdahalelere fayda sağlaması amaçlanmıştır. Kişilerin bu evlilik modelini seçerken beklentilerinin farkında olmak ve beklentileri doğrultusunda hareket etmek, karşı tarafa bunu belirterek bu süreç içerisine girme anlamında fayda sağlamak hedeflenmiştir. Ayrıca bu süreci farkındalık içinde olumlu geçirmek, kurulacak evlilikte kişiler arasında oluşacak ilişkilerin olumlu yönde devamını sağlayacağı dşnlmektedir.

1.2 HİPOTEZLER

1.2.1. Görücü Usulü İle Evli Olan ve Görücü Usulü İle Evlenmeyi Düşünen Bireylerin Anlaşma Süreçleri

Görücü Usulü Evlenme Modeliyle Evlenen ya da Evlenecek Olan Adaylar için Neden Bu Evlilik Modelini Seçtiğine Dair Sorulan Sorular:

- Görücü usulü evlenecek ya da evli olan bireylerin cinsiyetlerine göre bu evlilik modelini tercih etmelerinin sebebi nedir?
- Görücü usulü evli ya da evlenecek olan bireylerin yaşlarına göre bu evlilik modelini seçme sebebi nedir?
- Görücü usulü evli olan ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin çalışma durumlarına göre bu evlilik modelini seçmelerinin sebepleri nelerdir?
- Görücü usulü evli olan ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin

meslek guruplarına göre bu evlilik modelini düşünmelerinin nedeni nedir?

- Görücü usulü evli olan ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin karşı cinsi düşünürken statü takıntısı ve o statüyle alakalı kazanç takıntısının ne kadar doğru orantılı olması gerektiği hakkındaki düşünceleri nelerdir? (ast-üst ilişkisi ve gelir düzeyi)
- Görücü usulü evli olan ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin aile yapılarının(kültür düzeyi) uyumu ne denli önemlidir?
- Görücü usulü evli olan ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin ailelerin maddi durumlarının uyumlu olması ne denli önemlidir?
- Görücü usulü evli olan ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin gelenek görenek örf ve adetlerinin uyuşup uyuşmaması ne denli önemlidir?
- Görücü usulü evli olan ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin yaptıkları çocuk ya da yapacakları çocuk sayısına göre bireylerin evlilikte anlaşma düzeyleri nedir?
- Görücü usulü evli olan ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin ev işlerini genellikle kimin yapması gerektiği hakkındaki anlaşma süreçleri nasıldır?
- Görücü usulü evli olan ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin birbirlerinden bekledikleri sadakat anlayışı ne olmalıdır?
- Görücü usulü evli olan ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin aralarında oluşabilecek herhangi bir çatışma durumunda verilecek tepki ne ölçüde olmalıdır?
- Görücü usulü evli olan ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin herhangi bir sağlık probleminde birbirlerine olan ilgi düzeyi nasıl olmalıdır?
- Görücü usulü evli olan ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin erkek tarafından oluşan bir sağlık probleminden dolayı çocuk sahibi olunamaması durumunda verilecek olan tepki nasıl olmalıdır?
- Görücü usulü evli olan ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin kadın tarafından oluşan bir sağlık probleminden dolayı çocuk sahibi

olunamaması durumunda verilecek tepki nasıl olmalıdır?

- Görücü usulü evli olan ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin sosyokültürel açıdan birbirini seçme sebepleri nelerdir?

1.3. SAYILTILAR

- Bu çalışmadaki katılımcılar, sorulan sorulara içtenlikle yanıt vermişlerdir.
- Bu çalışmadaki katılımcılar, evrenin özelliklerini yansıtmaktadır.
- Bu çalışmada kullanılan teknikler araştırmanın amaçlarını gerçekleştirebilecek nitelik ve yeterliliktedir.

1.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Toplumsal uyumun temeli, evliliklerin anlaşma sürecinin olumlu ve belirli bir düzen dâhilinde gerçekleşmesine dayanmaktadır. Kadın ve erkekte görücü usulü evliliğin tercih edilmesi ve çiftler arasındaki anlaşma sürecinin sosyokültürel açıdan önemi ve bu durumun ilişkiyi etkileyen faktörlerinin tespit edilmesi önem taşımaktadır. Bu araştırma sonucunda elde edilecek bulguların evlilik danışmanlığında ve çift tedavisinde, bireylerin kişilik özelliklerinde problem yaratabilecek farklılıkların yönetilmesi konusundaki müdahalelerde fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Evlilik süreci boyunca kişilerin evlilikten beklentilerini ve eş seçimini neye göre yaptıklarının farkında olmaları, daha etkili tedavi planlaması için yararlı olabilecektir. Aynı zamanda evli bireylerin de birbirlerinin kişilik özelliklerinin ve birbirlerinden beklentilerinin farkında olmalarının, ilişki boyunca doğru orantılı bir şekilde anlaşma gösterme ve ilişkiye sağlıklı bir zemin sağlama konusunda faydalı olabileceği düşünülmektedir.

1.5. SINIRLILIKLAR

- Çalışma grubu, kartopu örnekleme yöntemiyle seçilen, Osmaniye ilinde yaşayan, çalışmayan veya farklı hizmet sınıflarında çalışan evli olan ve evli olmayan gönüllü 80 bireyle (40 kadın, 40 erkek) sınırlıdır.
- Bu çalışmada kadın ve erkeklerin görücü usulü evliliği sosyokültürel açıdan tercih etmeleri ve çiftler arasındaki uyum ve anlaşma süreci incelenecektir.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE ARAŞTIRMALAR

2.1. AİLE KAVRAMI

Aile, toplumun en köklü ve toplumda var olması gereken kurumların en başında yer almaktadır. Aile kavramı, evlilik kurumuyla oluşan sonrasında aralarında kan bağı bulunan ve samimi bağların kurulduğu birinci dereceden ilişkileri oluşturan toplumun en önemli yapı taşıdır.

Aile, toplumun en küçük birimidir; en önemli ve değerli varlığıdır. Çünkü millet, aile temelinde yükselir. Aile olmadan insan, insan olamaz. İnsan denilen en değerli varlık, esasında ailenin yani anne ile babanın eseridir (Vakkasoğlu, 2008: 17).

Aile, toplum için sağlıklı bireylerin yetişmesinde yardımcı olmaktadır. Bireyler; yaşadıkları ailelerin kültürlerini, geleneklerini, göreneklerini, sosyal yapılarını gelecek nesillere aktarmaktadır. Sağlıklı ailelerden gelen bireylerin ruhsal eğilimleri de davranışları da sağlıklıdır. Bu bireyler, normal hayatlarında kuşkucu ve bunalımlı bir süreç geçirmezler. Hayatlarındaki olumsuzluklarda korkuya ve endişeye kapılmazlar. Karşılarındaki insanlarla sağlıklı iletişim kurarak sorunları çözmeye çalışırlar. Gelecekle alakalı büyük hedefleri ve olumlu planları bulunmaktadır. Bunları gerçekleştirmek için ellerinden geleni planlı ve programlı bir şekilde yapmaya çalışmaktadırlar. Sağlıklı bir ailede yetişmeyen bireyler ise kuşkucu, şüpheli, bunalıcı, tutarsız, sorunlarını çözme noktasında yardım bekleyen ya da sorunlarını karşı tarafla yıpratıcı bir şekilde çözmeye çalışan bir kişiliğe sahiptirler. Kendini ifade etmekte zorlanan bir yapı içerisindedirler ve bağımlı bir hayat sürdürmeye çalışırlar. Olumsuz durumlarda kaygı düzeyleri çok yüksek olup kişiliklerinden kendileri bile rahatsız olurlar.

Genel anlamda aile kurumunu ele alan araştırmacılar ailenin en büyük işlevinin aile içi etkileşim, iletişim, sosyallik ve iş birliği olduğunu vurgulamaktadırlar. Aile içerisinde yaşanan sorunlarda bireylerin etkili bir iletişimle ve saygı çerçevesinde diyalog kurması önemle vurgulanmaktadır. Aile içindeki bireylerin, kendilerine ait yaşam alanlarının var olduğu vurgulanmakta ve bireylerin istedikleri konularda tek başına kararlar alabilmesinin önemi üzerinde durulmaktadır.

Bir kadınla bir erkeği, anne-baba yapan ve bir arada tutan en yüce, en kutsal duygu sevgidir. Sevgi, insana kendi boyutlarından öte bir derinlik, enginlik ve

zenginlik kazandırır. İnsani özellikleri geliştirir ve insanı tam insan yapar, zira bütün insani özellik ve güzellikler sevgiden doğar (Vakkasoğlu, 2008:17)

2.2. AİLENİN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ

Evlilik, kan ya da evlat edinme bağlarıyla birbirine bağlı, tek bir hane halkını oluşturan, karı koca, ana-baba, kız ve oğul, kız ve erkek kardeş olmak üzere her biri kendi toplumsal konumu içinde birbirlerini karşılıklı olarak etkileyen, ortak bir kültür yaratan, bu kültürü paylaşan ve aktaran bireyler grubuna aile denir (Ekşi, 2011: 54).

Aile genel hatlarıyla nüfusun devamını sağlama, soyu devam ettirme, üyelere yönelik olarak biyolojik, sosyolojik, ekonomik ve psikolojik işlevleri yerine getiren bir kurumdur.

Aile bireylerin toplumsallaşmasına yardımcı olan en önemli kurumdur. Bireyler psikolojik ve sosyal doyumlarını ilk olarak aile içerisinde öğrenirler. Bireylerin sosyo- psikolojik bunalımları ve sıkıntıları varsa bu büyük oranda aile içi ilişkilerdeki doyumsuzluklardan ve uyumsuzluklardan kaynaklanmaktadır. Ailenin bir diğer önemli özelliği ise toplumun sahip olduğu dilini ve kültürünü gelecek nesillere aktarmasıdır.

Aile, toplumun en küçük yapı taşıdır. Birincil ilişkilerin ve toplumsal ilişkilerin öğrenildiği ve en yoğun yaşandığı yerdir. Aile içerisinde var olan bireylerin her birinin kendisine ait rolleri ve kendisine ait statüsü bulunmaktadır. Böylelikle aile içerisinde bulunan her bireyin kendisine ait bir işi, belirli bir statüsü ve yeri vardır.

Aile kurumunun özellikleri; bireylerin barınması, manevi ve kültürel değerlerinin aktarılması, kendilerine ait düşünce yapılarının oluşması, toplum içindeki bireylerin aksayan yönlerinin düzeltilmesi ve toplumun devamlılığının sağlanmasıdır.

Neslin devamı, soyun aktarımı, kişilik kazanımları, kültürün nesillere aktarılması, psiko-sosyal ve kültürel ahengin aile bireyelerine sağlanması gibi kazanımlar ailenin temel görevleridir.

Aile, bireylere duygusal kazanımların sağlandığı kaynaktır. İnsanın doğasında bulunan istek ve arzularının bununla oluşan beklentilerinin karmaşık yapı içerisinde oluşturulan bütünlüğün içinde oluşan aile, çiftleşme, annelik olgusu, babalık olgusu,

sabır, güven, duyguların oluşumu ve düşüncelerin mantık çerçevesi içerisinde ifade edilmesinin sağlandığı çatıdır. O bütünlüğünü koruduğu sürece bireylere yaşamları boyunca sahip olacakları toplumsal değerlerin önemli bir kısmını aşılır. Sosyalleşmenin derin izlerini, içerisinde barındırır. Aile paylaşmayı, karşılıklı olarak fedakâr olmayı öğretir. Sosyal hayatın sağlıklı gelişimini tamamlar. Sosyal düzen içerisinde fertlerin uyumu ailede gerçekleşir. Böylelikle sosyal düzen ve saygı çerçevesi içerisinde yaşamının kaçınılmaz olduğunu öğretir.

İnsanlık içgüdüsel olarak sosyalleşme yetisiyle var olmuştur. İnsanın tek başına hayatını sürdürmesi olanaksızdır. Bu durum insanın fitratında vardır. Bu sebepten aile çatısı kurabilme yetisine sahip olan bireyler kendi hayatlarını kurabilecek bir sürece geldiğinde kendilerine ait bir aile kurumunu kurmaya karar verirler. Bu süreç kendiliğinden oluşan bir olgudur. İnsan, hayatını devam ettirmek, çocuk yetiştirmek, kendi soyunu devam ettirmek, kendini ölümsüz kılabilmek gibi birçok dürtüsünü sosyalleştirmiştir. Bu dürtülere cinsellikte dâhildir. Bu durumu ise “ben” duygusunu “biz” duygusuna dönüştürerek yapar. Bu duygular ve bu dürtüler insanı sosyalleşmeye ve sosyal düzene davet eder. “Ben duygusundan oluşan “benim” sözcüğü sosyalleşme kompleksi güdüsünün dışa yansıyan şeklidir” (Zeman, 2006: 156). Bu duygunun ilk oluştuğu mekân aile kurumunun içidir. Ailenin en önemli özelliklerinden bir tanesi ise bu ben duygusunun -bencilliğin- oluşmasını önlemek ve bireylere “biz” duygusunu ve fedakârlık algısını benimsetmektir. Sosyal hayatta var olan psiko-sosyal ve sosyo-ekonomik şartlar ilk olarak aile kurumu içerisinde kendini gösterir. Bir ailenin özellikleri o ailenin sosyal şartlarına göre değişiklik göstermektedir. Kırsal aile ile kent ailesinin yapıları ve sosyalleşme süreçleri birbirinden oldukça farklıdır. Bu sebeple de bu ailelerin sosyokültürel düzeyleri ve ekonomileri oldukça farklıdır. Fakat ailenin özünde çok fazla bir değişiklik yoksa toplumsal sürekliliği sağlayan adet, örf, gelenek ve görenekler aile içerisinde kontrolle devam etmektedir. Fakat bu kontroller yeni sosyal oluşumların ışığı altında varlığını sürdürmektedir.

2.3. AİLE NASIL KURULUR?

Aile, bir kadınla bir erkeğin nikâh vasıtasıyla bir araya gelerek evlenmesiyle kurulur. Bir kadınla bir erkeğin bir araya gelmesindeki temel unsurlar nelerdir? Erkeğin ve kadının bir araya gelmesindeki temel unsurlardan en önemlisi aile çatısı kurmaktır. Aile çatısını kurarken erkeğin ve kadının dikkate aldığı bir

takım özellikler vardır. Erkek; kadının ilk olarak fiziki görünüşünü, karakter özelliklerini, kadının aile yapısını ve kadının kendisinden beklentilerini dikkate alır.

Aile çatısını kurarken kadının erkekten beklentileri ise erkeğin sosyoekonomik düzeyinin yüksek olması, aile yapısının sosyokültürel düzeyinin kendi ailesine denk ya da kendi ailesinden yüksek olması ve erkeğin evlilikte kendisinden beklentilerinin ne olduğudur.

Bu nedenle hayatımızın dönüm noktası olarak vereceğimiz kararlardan en önemlisi evlilik kararıdır. Doğru olmayan insanla evlilik kararı alanlar, hayatlarına olumsuz bir yön vermiş olurlar. Doğru insanla evlilik kararını alan kimseler ise hayatlarının her alanında kendilerini ve başarılarını daim etme yolunda karar vermiş olurlar.

Çiftler aile kurumunu kurarken öncelikli olarak sevgiye ve şefkate kendilerini uyarlamalı, bencillikten ve benmerkeziyetçilikten kurtulmalıdırlar.

2.4. AİLE SİSTEMİ

Birçok teori ailenin nasıl geliştiğini ve etkileşimde bulunduğunu anlamaya çalışır. Aile sistem teorilerinin ilkeleri şu şekildedir (Ludlow ve Howard,1990):

- Sistem bir bütün olarak organize edilmiştir. Sistemin öğelerinin bağıntısı olması zorunludur.
- Sistem içindeki etkileşim kalıpları doğrusal değil döngüseldir.
- Uyumlu sistemin doğasında değerlendirme ve değişim vardır.
- Kompleks sistemler sınırları ayrılmış, belirli kuralları ve etkileşim kalıpları olan alt sistemlerden oluşur (Nazlı, 2016: 18).

Aile sistemi davranış kalıplarından oluşmuş bir sosyal sistemdir. Bu oluşan kalıplar aile içinde gelişen ve devam ettirilen kalıplardır.

Aile sisteminin öğelerden oluşmuş bir yapısı vardır. Her bir öğenin farklı rolleri vardır. Bu roller öğelerin birbirine bağlanmasına yardım eder. Sistem bir bütündür ve sistemin içinde birkaç alt sistem vardır (Frude, 1991: ?).

Sistem perspektifine göre, ailenin yerine getirmesi gereken görevleri vardır (Nazlı, 2016: 21).

- Kimlik görevlerini yönlendirme
- Sınırları düzenleme
- Ailenin duygusal atmosferini yönetme
- Aile yapısında meydana gelen değişimi yönetme
- Ev halkının devamlılığını sağlama

Ailenin bazı temel fonksiyonları insan neslinin devamını, çocuğun yetişmesini, aile üyelerin bakımını, sevgi, gelişme ve disiplini sağlamak ve destekleyici bir çevre temin etmek olarak sayılabilir (Nazlı, 2016: 23).

2.5. AİLEDE SOSYAL İLİŞKİLER

Aile içindeki bireylerin aralarındaki paylaşımlarına sosyal ilişki denir. Ailedeki bireyler ve bunların kendi aralarındaki birbirlerine düşen görevleri ve sorumlulukları üstlenmeleri bizlere kurdukları sosyal ilişkileri yansıtır. “Şahsiyet sistemleri özellikleri ve nitelikleri ile grubun ilişkilerini ve ortak niteliklerini de etkiler” (Nirun,1994: 80). “Şahsiyet kavramı insanın cinsiyeti, yaşı ile ilgili olan ferdiyet yapısı üzerinde biriken duygu, düşünce ve davranışlarını kapsayan doğuştan ve sonradan kazanılan statüleri ile bunlara bağlı olan aktif halin (...); vaziyet alışları üzerinde yükselen davranışları şahsiyetin temelini oluşturur” (Nirun,1994: 80).

Toplum içinde kendine yer edinen davranışların ilk çıkış noktası ailedir. Ailenin asıl var olma sebebi kişilerin sosyalizasyon sürecinde hangi davranışları sergileyeceklerini öğretmesidir. Sosyalizasyon süreci kişilerin var olan davranışlarını insanlarla iletişim içerisinde nasıl sergileyeceklerini ve kurulan iletişimin ne kadar sağlıklı olacağını gösteren, öğreten ve kendiliğinden uygulattıran bir yapıdır. Fonksiyonel olarak kişilerin davranışlarını düzenler ve sağlıklı sosyal ilişkiler kurulmasına yardımcı olur. Sosyalizasyon sürecinin, ilk çıkış noktasını aile oluşturmaktadır.

Ailedeki sosyal ilişkiler, ailenin bütün fertleri arasında karşılıklı tam bir etkileşim ve etkileşimin sembolleşmiş örüntüleri içinde katılmadan gelen, içgüdüsel olan ve dış çevreye karşı mahremiyet ile sürdürülen ilişkilerdir. Diğer taraftan bu ilişkilerin, dış çevreye dönük yani sosyal ilişkiler önünde kapalı olmadığı ve özellikle aile fertlerinin kendi aralarındaki ilişkilere hem kendileri açısından olumlu, hem de toplumun benimsediği değerler ve fonksiyonlar doğrultusunda olumlu olduğu

düşünölmektedir. Aile içi ilişkiler, toplumsal ilişkilere bağı olarak ailenin ortak menfaatleri ve kader birliğı bilinci içinde çok yönlü gayelere yönelik sürdürölür. (Nirun, 1994: 80).

2.6. KİŞİLİK KAVRAMI VE TANIMI

Kişilik, kişinin davranış kalıplarını, düşünce yapılarını ve bulunduğı mevcut durum içindeki biyolojik ve psikolojik tepkilerini belirten **davranış şekli** olarak tanımlanır.

“Kuramcıların çoğunluğuna göre kişilik kavramı bireyle ilgili zihinsel, duygusal, sosyal ve fiziksel olarak birçok şeyi içinde barındıran bir kavramdır” (Türkçapar ve Taymur, 2012: 154-155).

Eroğlu (2019)’na göre kişilik, kavram olarak bir ferдин yaşama biçimidir. Kulaksızoğlu (2005)’na göre kişilik, bireyin sosyal ve psikolojik tepkilerinin tümüne verilen addır. Şimşek (2003)’e göre kişilik, bireye özgü nesnel ve öznel yanlarıyla başkasından ayıran bedensel, zihinsel ve ruhsal özelliklerin bütünüdür. Özkalp ve Kırel (2001)’ e göre kişilik, bireyin belirgin, değişmeyen ve tutarlı olan özelliklerinin tümüdür. Erdoğan (2007)’a göre kişilik, bireyin düşünce ve bedensel özelliklerinde görölen farklılıklar ve bu farklılıkların davranış ve düşünceye yansıyan ölçülebilir kısmıdır. Baymur (1999)’a göre kişilik, bir bireyin duyuş, düşünüş, davranış tarzını etkileyen faktörlerin kendisine özgü bir örüntüsüdür.

Gördüğümüz gibi kişilik kavramının net bir tanımını yapmak zordur. Kişilik kavramı için psikologların hem fikir oldukları bir tanım da yoktur. Kişilik, ilk olarak aile içinde başlayıp çevrenin ve dış faktörlerin etkisiyle belirli bir süreç dâhilinde gelişen bir durumdur. Kişiliğın oluşumuna etki eden bazı faktörleri şöyle sıralayabiliriz: Genetik faktörler, aile yapısı, sosyokültürel faktörler, kişilerin toplum içindeki rolü, konumu ve sosyoekonomik sınıfı.

2.7. AİLE VE EVLİLİK KURUMU NEDİR?

Toplum tanımı; insanların var olduğı süre boyunca tek başlarına hayatlarını sürdürememeleri, birlik ve beraberliğe gereksinim duymalarından doğan bir yapı olarak karşımıza çıkar. Toplum, insanların bir arada yaşamaları için bir toprak parçasının olması, ortak uygarlıklarının olması, kendi çıkarları için iş birliğı kurmalarından oluşur.

Toplumunu var eden yapı olarak karşımıza gruplar, örgütler ve kurumlar çıkmaktadır. Toplumsal grupların, örgütlerin ve kurumların oluşması insanların belirli bir sistem içerisinde alt sistemlerini oluşturmasından kaynaklanır. Bu alt sistemlerin birbirleriyle kurdukları iletişim ve etkileşimlerinden oluşan karmaşık bir yapı olarak karşımıza çıkar.

Toplumsal kurum, toplumda belirli alanları içine alan davranış kalıpları, halk yordamı, töre, adet ve bir tür “üst görenek” olarak görülür. Bu çerçevede toplumsal kurum, bir toplumun temel kaygıları ve faaliyetlerini düzenleyen ve toplumsal ihtiyaçlarını karşılayan tüm yapısal bileşenlerini oluşturmaktadır.

Kurumlar; genel anlamda bireylerin sosyal süreçlerini düzenleyen, kültürün devamını sağlayan hizmet araçları olarak görülür. Bu bağlamda kurumlar sürekli olarak etkileşim halinde kendini var eden olgulardır.

Bir toplumda aile, din, siyaset, eğitim gibi toplumsal kurumlar vardır. Bu kurumlar sürekli olarak etkileşim içinde bulunur. Kendilerini bu şekilde tamamlarlar. Bir toplumda oluşan ve yerleşen kurumlar olarak en başta aile gelmektedir. Bu çalışmaya uygun olarak kurumların alt katmanı olan aile kurumundan bahsedilmektedir.

Aile kurumu; genel anlamda soyun devamını sağlama, oluşan milli kültürü gelecek nesillere aktarma ve bu kültürü gelecek nesillerde sürdürme, bireylerin sosyokültürel oluşumunu gerçekleştirme gibi aktarımları üstlenmektedir.

Konunun devamı olarak öncelikle konunun ana başlığı olan aile kurumu ve aileyi oluşturan, aynı zamanda ailenin alt yapısını oluşturan evlilik kurumu üzerinde durulmuştur.

Aile kurumunun bilinen genel geçer görevleri bireylerin gelişim aşamasını sağlıklı bir şekilde tamamlama ve psiko-sosyal işlevlerini yerine getirmedir. Böylece aile yeni bireyler yetiştiren, toplumun varlığını devam ettiren bir kurumdur. Toplumun değer yargılarını aile içselleştirir.

Toplumun en köklü kurumlarından biri olan aile zamanla değişime uğramıştır. Özellikle cumhuriyetin ilanı ile sanayileşme ve modernleşme kavramlarının ortaya çıkması aile yapısında bazı değişiklikler oluşturmuştur. Özellikle coğrafi koşullar ve buna bağlı olarak kırsal, kentsel ekonomi ve sanayileşmenin etkisiyle aile yapısında köklü değişimler olmuştur. Fakat her ne

kadar değişime uğrasa da aile kurumu ortadan hiçbir zaman kalkmamıştır. Bazı sosyologlara göre aile kurumunun, işlevi modernleşmeyle birlikte azalsa da diğer toplumsal kurumlarla iç içe olduğundan aile kurumu olma özelliğinden hiçbir şey kaybetmemiştir. Toplumsal farklılaşma ile aile kurumunda gözlenen değişimler köyden kente göç ve geleneksel aile yapısından modern aile yapısına geçiş olarak gözlemlenmektedir. Köyde daha çok hayvancılıkla uğraşılırken kent aileleri sanayi ve hizmet sektöründe çalışmakta, bu büyük dönüşüm ise var olan tüm toplumsal kurumları etkilemektedir.

Aile kurumunun bir alt grubu olarak görülebilecek olan evlilik kurumu, asıl itibariyle toplum tarafından kadın ve erkek, ya da kadınlar ve erkekler arasında yaratılan bir ilişki türünü betimlemeye çalışmakta ve aileyi oluşturan toplumsal ilişkileri belirli kalıplar içine yerleştiren bir sözleşme olarak karşımıza çıkmaktadır.

Evlilik kurumu aile kurumunun alt sistemidir. Aile, karı koca ve çocuklardan oluşan bir kurumdur. Bazı sosyologlar evlilik kurumunu cinsel ilişkilerin düzenli yaşanması ve çocuk yapma ruhsatı olarak tanımlar. Evlilik kurumu bir sözleşmedir. Akrabalık ilişkilerini de düzenler.

Türkiye’de geleneksel yaşam tarzına sahip olan yörelerde genel olarak görücü usulü evlilik tipinin hâkim olduğu düşünülse de toplumsal değişime bağlı olarak aile ve evlilik kurumlarında bu anlayışın değiştii gözlemlenmektedir.

Toplumunu oluşturan kurumlar kendi varlıklarını farklı yapılarda ortaya koyar. Bu sebeple aile kurumu ve aile kurumunun alt yapısı olan evlilik kurumu farklı yapılanmalarla karşımıza çıkar. Tarih boyunca oluşan aile modelleri evlilik kurumunun oluşmasında farklı yapılanmalara müsaade etmiştir. Aile türlerinin değişimi evlilik kurumunun oluşmasında farklı modelleri gündeme getirir. Geleneksel aile modeline sahip olan bireyler evlenme çağına geldiğinde evlenecekleri kişileri aile büyükleri ya da çok yakın akrabaları seçer ve bu kişilerin evlenecek olan bireyler adına karar verdikleri gözlenir. Modern aile yapılanmalarında ise bu durum farklıdır. Evlenecek olan kişiler, evlenecekleri kişileri kendileri tanımak ister; belirli bir flört döneminden sonra kararlarını kendileri verir. Eğer ki tanışmalarında aile büyükleri vesile oluyorsa bile tanışmaları aile ortamında olmaz kendileri aile ortamının dışında tanışmaya karar verir ve anlaşabiliyorlarsa evlenme yolunda karar alırlar. Bu sebeple de evlilik modelleri de değişmektedir.

Türkiye'nin uzun süren modernleşme hikâyesi, toplumun değişiminin ve dönüşümünün en belirleyici özelliğidir. Bu anlamda toplumsal değişime ve dönüşüme ek olarak toplumsal kurumlarda da değişim söz konusudur. Özellikle cumhuriyetin ilanı ile birlikte sanayileşme, kentleşme, demokratik hayata geçiş, okuryazar oranlarının artması, üniversitelerin çoğalması, ekonomik özgürlüğünü alan kişilerin çoğalmasıyla Türkiye'deki toplumsal yapıda ve oluşan kurumlarda önemli değişim ve dönüşümler gözlemlenir. Söz konusu olan büyük değişim ve dönüşümler gölgesinde kendini gerçekleştiren bireylerin aile ve evlilik kurumuna bakışı, sosyolojik ve psikolojik anlamda araştırılması gereken konulardır. Bu bağlamda yapılan araştırma konusu kısmen var olan sosyolojik ve psikolojik değişimin ve dönüşümün yansımalarını ortaya koyar.

Bu araştırmada, konuyu önemli kılan bir diğer dikkat çekici nokta da, oluşturulan örneklem grubunun kadın ve erkek gruplarından oluşmasıdır. Ayrıca sadece evli olan kadın ve erkek gruplarını değil bekâr olan kadın ve erkek gruplarını da oluşturmamız önemli bir noktadır. Modernleşme sürecini Türkiye gibi kendi iç dinamiklerinde gerçekleştirmiş olan toplumlarda, geleneksel yapının ve modernleşme yapısının adaptasyon sürecinin kadın ve erkek üzerinde okumasının yapılması, sosyoloji açısından önemli bir çalışmadır. Böyle bir çalışma toplumun birçok yapısını farklı açılardan değerlendirme ve araştırma imkânı sunacaktır. Türk toplumunun aile yapısı, 20. yüzyılda ataerkil bir yapı içinde bulunur. Bu anlamda aile yapısı ise geleneksel geniş aileyi temsil eder. Endüstrileşme ile birlikte aile yapısında değişimler ve dönüşümler gözlemlenir. Geleneksel aile yapısı modern aile yapısına geçiş özelliği gösterir. Yani bir taraftan nüfus yoğunluğu itibarıyla çekirdek aile özelliği taşır. İlişkiler düzeni olarak geniş aile normlarına sahiptir. Geçiş dönemi oluşturduğu için töre ve geleneklerine yakından bağlı kalmaya gayret gösterir. Modern ve klasik dönemi bir arada bulundurmaya çalıştığından aile modellerinin yapılarında ve düşüncelerinde karşıtlıklar gözlenmektedir.

Geleneksel yapının terk edilip modern döneme geçişle birlikte; "Nirun'a göre; ailede baba otoritesi sarsılmış olmakla beraber kadının himayecilik gücü artmıştır. Kadının ev dışında ekonomik faaliyette bulunması, onun evde alınan kararlara katılmasını, söz sahibi olmasını sağlamıştır" (Nirun, 1994: 34).

Bu araştırma, modern yapı ve geleneksel yapıyı bir arada buldurması beraberinde karşıt görüşleri de bir arada buldurur. Günümüzde üniversitede

okuyan öğrencilerin büyük çoğunluğu kadın öğrencilerden oluşmaktadır. Bu anlamda kadınların ekonomik özgürlüklerini ele almaları beklenen bir durum olarak karşımıza çıkar. Bu bağlamda modern-geleneksel karşıtlığa dayanan klasik görüşün var olduğu aile kurumu ve evlilik kurumunun oluşumunda değişimler gözlemlenmektedir. Evlilikten ve aile çatısının kurulmasından kaynaklı olarak bireylerin birbirilerinden beklentileri ve istekleri de değişiklik göstermektedir.

2.8. EVLENİRKEN DİKKAT EDİLMESİ HUSUSLAR

Evlenecek olan kişiler, karşısındaki kişinin ahlakına, terbiyesine, karakter özelliklerine dikkat etmelidir. O kişinin aile terbiyesini, yetişme biçimini, eğitimini, araştırıp sorgulamalıdır. Eğer ki çiftler arasında bu tarz konularda eksiklik yoksa diğer eksiklikler önemli değildir. Zaman içinde tamamlanabilir. Ahlak eksikliği, karakter noksanlığı belli bir süreçten sonra zor düzelen hususlardır.

Sosyolojik araştırmalara göre kadınlar evlilik konusunda çoğunlukla yanlış kararlar vermektedir. Çünkü kadınlar erkeklerin gelecek hakkındaki açıklamaların dikkate alıp mevcut durumu yok saymaktadırlar. Oysa dikkate alınması gerekenler; nasıl bir ailede yetiştiği, geçmişinde neler yaşadığı ve asıl önemlisi mevcut durumunun ne olduğu?

Evlilik kurumu yalnız maddi beklentilerle kurulmaz, içerisinde sevgiyi de barındırmalıdır. Sevgiyi barındırmayan bir evlilik zamanla mecburiyete dönüşerek çiftleri yorar. Kadında ve erkekte evlilik için aranan özellikler mevcut ise evlilik kurumu kurulmalıdır. Ancak bu özelliklerin tamamının bulunması beklenmemelidir. Evlilik için bazı şartlar zamanla evlilik içerisinde de oluşabilir.

2.9. EVLİLİK İÇİN GEREKLİ OLAN ŞARTLAR

Evlilik için en önemli aşamalardan bir tanesi de maddi hazırlıktır. Ev ve eşyalar belirli ölçülerde gerekli olan hususlardandır. Ama bu hususlardaki eksiklikler, evliliğin engeli olarak belirlenemez. Evlilik için, ev için temel ve gerekli olan eksiklikler belirlenmeli ve temin edilmeli gereksiz masraflardan da kaçınılmalıdır. Fazla bir eşya almak için borca girilmemelidir. Atalarımızın da söylediği gibi “Ayağımızı yorganımıza göre uzatmalıyız.”

Fakat bizim toplumumuzda öncelikli olarak iş mi yoksa eş mi diye sorulduğunda, uygun eş bulduysa iş yok diye o eşi görmezlikten gelmemeliyiz. Gerçekten severek bir olmuş iki gönlün iş bulma çabaları karşılıksız kalmayacaktır.

Çiftler arasındaki en önemli hususlardan bir diğeri ise iletişimdir. İletişim kurmak karşımızdaki insana değer verdiğimiz bir göstergesidir. Kişinin öncelikle kendisiyle barışık olması şarttır. Kendisiyle barışık olan, kendi hatalarını ve kusurlarını gören kimse iletişim kurma ve sorunu çözme odaklı hareket eder. Kırıcılıktan, kabalıktan, katılıktan, kavgadan, iletişim kurmamızı engelleyen olumsuz duygu ve düşüncelerden uzak durmak gerekir.

2.10. EŞ SEÇİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER NELERDİR?

İlişki türlerinden evlilik ilişkisi ile ilgili olumlu ya da olumsuz birçok eleştiride bulunulmasına rağmen evlilik M. Ö. 2000 yıllarından günümüze kadar değişip gelişerek devam eden vazgeçilmez bir gerçektir (Nazlı, 2016: 402).

Özgüven (2000)'e göre evlilikte mutluluk geniş çapta eş seçiminin iyi yapılmasına bağlıdır. Çiftler ilk olarak kendilerini iyi tanımalı sonrasında ise eşini iyi tanımaya çalışmalı; birbirlerinin beklentilerini, isteklerini iyi bilmeli ve oluşabilecek sorunlara öncesinde engel olmalıdır. Evlilik süresince uyum ve anlaşma içinde bulunulması eş seçiminin doğru yapılmasıyla alakalıdır.

Eş seçimin etkileyen en önemli faktörler;

- Sosyoekonomik düzey
- Eğitim
- Yaş
- Kişilik özellikleri
- Dini değerler
- İdeolojik görüşler
- Irk

gibi faktörlerin eşler arasında benzerlik oluşturmasının eş uyumuna katkı sağladığı görüşü benimsenmiştir.

2.11. EVLİLİKTEN EŞLERİN BEKLENTİLERİ NEDİR?

İnsanlar genellikle kendilerine en ideal olan eş arar ve o kişiyle hayatını birleştirmek ister. Evlenen her insan hayallerini, işlerini ve ideallerini gerçekleştirme duygusu içinde eşiyile birlikte yeni bir hayata başlamak ister. Maalesef ki bu hayat

her çiftte aynı heyecanı ve mutluluğu getirmez. Bu durumda çiftlerin evlilikten beklentilerinin gerçekleşmesinden dolayı ortaya çıkan olumsuzluklar evliliğin devamı sürecinde büyük rol oynar.

Bir evlilik genellikle eşlerin birbirine verebileceklerine ve dolayısıyla beklentilerin ne kadar karşılandığına bağlı olarak gelişir. Eşlerin beklentileri ne kadar gerçekçiye, mutlu bir evlilik yaşama ihtimali de o denli yüksek olacaktır. Başka bir deyişle, beklentiler ve gerçekler birbiriyle bağdaşıyorsa, eşler mutlu olacaklar ve duyguların gerçekliği onlara olumlu bir biçimde yansıyacaktır. Oysa beklentiler ve gerçekler birbiriyle bağdaşmıyorsa ya da gerçekçi olmayan beklentiler söz konusuysa, eşler mutsuz bir birliktelik yaşayacaklardır (Göknar, 2011: 77).

Bugün pek çok evlilik yoksunluk ve hayal kırıklığıyla sonuçlanmaktadır. Bunun nedeni belki de eşlerin evlilikten beklentilerinin eskisinden çok farklı olmasıdır. Eski evliliklerde eşlerden aile hayatını korumaktan ve devam ettirmekten başka pek bir şey beklenemezdi. İşi olması, aşı olması birçok evlilik için yeterli görülürdü. Oysa günümüzün evliliklerinde eşler birbirinden çok daha fazlasını beklemektedirler. İşte bu beklentileri karşılanmayan eşler sonunda tatminsiz oluyorlar ve hayal kırıklığı yaşıyorlar (Göknar, 2011: 77).

Evlilik; insanı geliştirir, sorumluluk sahibi yapar kişiyi daha sorumlu yapabilir, olgunlaştırabilir ama onun kişiliğiyle alakalı herhangi bir değişikliğe götürmez. Evlilikte tatmin edilemeyen ihtiyaçlar ve beklentiler çoğunlukla bastırılır. Bastırılan ihtiyaçlar birikir, biriken ihtiyaçlar sorunlara yol açar ve bilinçdışı dürtülerle kişiyi bazı davranışlara sürükler. Örneğin kadınlarda aşk romanları, televizyonlarda pembe diziler, erkeklerde de pornografi, çoğunlukla tatmin edilmeyen ilişkilerin bir belirtisidir. Cinsel ve duygusal bakımdan tatmin olmayan erkekler genellikle sekse düşkün olur, kadın da romantik duygulara kendini kaptırır ya da aşırıya kaçan hareketlerde bulunarak bu eksikliğini gidermeye çalışır (Göknar, 2011: 78).

2.12. EVLİLİKTE İDEAL EŞLER NASIL OLMALIDIR?

Bilinçli bir şekilde severek ve anlaşarak evlenen çiftler kendi yuvalarını, aile düzenlerini oluşturur ve mutlu bir beraberlik kurarlar. Onların kendi aralarındaki etkileşimleri anlaşmaları ve uyumları, kurdukları bu yuvanın genel havasını oluşturur ve kurdukları yuvanın mimarlarıdır. Eşler birbirini benimseyen, seven, birbirlerine

saygı duyan ve ideal bir yaklaşım sergileyen kişilerse bu birliktelik sıcak bir yuva için gerekli ortamı oluşturur ve mutlu bir aile kurumu kurulmuş olur.

İdeal çiftler sağlıklı bir yapı içinde kendilerini tanıır, rollerinin bilincindedir, birbirlerine değer verirler, saygılıdırlar ve birbirlerini oldukları gibi kabul edip saygı duyarlar. Sürekli yardımlaşma ve iyi iletişim içinde bulduklarından sağlıklı bir aile ortamını oluştururlar. Sağlıklı aile ortamında eşler doğal gereksinimlerini karşılarlar; dolayısıyla çocukların da doğal gereksinimleri karşılanmış olur ve doğru iletişimi yakalamış olurlar. Oysa sağlıklı aile ortamında eşler kendi doğal gereksinimlerini karşılayamadıklarından çocukların doğal gereksinimlerini de karşılayamayacak durumdadırlar. Çünkü böylesi bir aile ortamının bir başkasına gerçek anlamda yardımcı olması çok da mümkün değildir.

İdeal bir evlilik yapısı kuran çiftler birbirine karşı üstünlük sağlamazlar, birbirlerini oldukları gibi kabul ederler, birbirlerini kullanmazlar, birbirleri üzerinde otorite kurmaları söz konusu değildir. Her ikisi de kurdukları birliktelikte eşit haklara sahiptir. Bağımsızdırlar fakat sevgi, saygı çerçevesi içinde birbirlerine güvenen ve birbirlerini sürekli geliştirmeye ve olgunlaştırmaya çalışan kişilerdir.

İdeal ilişki sürdüren eşler doğaldır ve her zaman için birbirlerine açıktırlar ve kendilerini saklama gereği duymazlar. Birbirlerinin farklı yönlerinin olabileceğini bilirler. Bedensel ruhsal ve duygusal olarak ayrı kişiler olduklarının bilincindedirler. Birbirlerine üstünlük taslama ve zorla fikirlerini kabul ettirme gibi bir iddiada bulunmazlar ve bu nedenle de birbirlerine baskı yapmazlar. Bütün bunların yanı sıra, eşler kendi kadın ya da erkek rollerinin gereğini yerine getirmeye çalışırken, bir yandan da kendilerini daha iyi yetiştirmek için birbirlerine destek verirler (Gökna, 2011: 80).

Genel anlamda erkek için ideal bir kadın, sözleri ve davranışlarıyla ahenkli ve zariftir. Temiz, derli toplu ve dürüştür. Nerde ne konuşması gerektiğini ve nerde nasıl davranması gerektiğini bilmelidir. Evini, eşini ve çocuklarını en mükemmel biçimde idare edebilmeli, bunu kendini zorlamadan en iyi şekilde yapabilmeli, eşine karşı güler yüzlü olabilmeli iyimser ve uysal davranabilmelidir. Ufak tefek sorunları büyütmeden, huzursuzluklardan daima kaçınmalıdır. Aile şartları kötü de olsa ikide bir şikâyet ederek kocasını üzmemeli, para konusunda tartışma çıkartmamalıdır. Maddi ve manevi bakımdan kocasına yardımcı olmalı ve kocasının davranışlarını

alay konusu yapmamalıdır. Evini, kocasını ve çocuklarını daima ön planda tutmalı, evde huzuru sağlamalı sabırlı ve anlayışlı, iyi bir anne, iyi bir kadın ve ideal eş olmalıdır.

İdeal erkek, öncelikle kibar, iyi niyetli, iyi bir iş ve mevki sahibi olan erkektir. Kişiliği ve karakter özellikleri sağlam olmalıdır. Enerjik olmalı ve zamanında karar verme yetisine sahip olmalıdır. Eşini, çocuklarını ve yuvasını düşünen, sorumluluk sahibi bir eş olmalıdır. Eşine önem veren, onu diğer kadınlarla kıyaslamayan; sabrını ve anlayışını hiç bozmayan yapıcı davranan olgun bir eş olmalıdır. Giyimine ve konuşmasına dikkat eden, çevresinde saygı gören biri olmaya çalışmalıdır. Eşi ve çocukları tarafından güvenilen, onlara daima güven veren iyi bir baba, iyi bir erkek ve ideal eş olmalıdır.

Cüceloğlu (2017)'na göre gerçeğe saygı duymak, özü sözü bir olmak, ilişkide saygılı olmak, empati içinde sevgiyle iletişim kurmak, sorumluluk almayı bilmek önemli değerlerdir.

Gelecekte kurmak istediğiniz yuva konusundaki düşünceleriniz evlilik öncesi sohbetlerinizle açıklığa kavuşturulmalıdır. Evlendikten sonra ortaya çıkacak farklılıklar hayal kırıklıklarına ve derin duygusal kırgınlıklara yol açar. Bu tür hayal kırıklıkları ve duygusal kırgınlıklar etkili iletişim becerileriyle giderilemez. Eşler arasındaki temel inanç ve değerler konusunda uyum, evliliğin en önemli ögesidir (Cüceloğlu, 2017: 160).

Her ailenin bir işleyişi ve kendine göre bazı kuralları vardır. Bazen ihtiyaca göre aile içinde kendiliğinden ortaya çıkan bu kurallar para, alışveriş, ev işleri, çocuk eğitimi gibi çok değişik konuları kapsayabilir. Eşler genellikle ailelerinden öğrendikleri kuralları yeni kurdukları yuvalarına yansıtırlar. Başka bir deyişle bu kurallar aileler arasında kuşaktan kuşağa aktarılır; çoğu kez bilinçaltında olmasına rağmen eşler bu kurallara kendiliğinden uyarlar. İdeal eşlerin kurdukları ailelerde kurallar açık seçiktir. Böyle eşler duygu, düşünce ve fikirlerini rahatça ifade ederler. Sağlıksız ailelerde kurallar çoğunlukla gizlidir. Eşler kendilerini saklarlar ve gizliden gizliye kendi koydukları kuralları kabul ettirmeye çalışırlar (Gökna, 2011: 81).

Hemen hemen her evlilikte anlaşmazlıklar ve geçimsizlikler çıkabilir. Eğer eşler arasında hiçbir anlaşmazlık çıkmıyorsa, muhtemelen eşler sosyal maskeler takınarak kendilerini gizliyorlar ve birbirleriyle ilgilenmediklerini gösteren bir

davranış sergiliyorlar demektir. Maskeler takınarak kendilerini gizlemeye çalışan eşlerin kurdukları evlilikler sağlıklı ve gerçek duygularla yaşanan beraberlikler değildir. Evlilikteki en önemli husus rahatsız olunan durum ve davranışları ört bas ederek değil bu durumu çözüm yoluna kavuşturarak hareket etmektir.

Eşler arasında kurulacak iletişimde ve yapılacak olan evlilikte kaygılar, beklentiler, değerler ve kurallar karşılıklı olarak açıklanmalı, konuşarak ortak noktada buluşulmalıdır.

2.13. EVLİLİKTE ANLAŞMA VE UYUM SÜRECİ NEDİR?

İnsanlar, içinde bulunduğu ortamdaki diğer kişilerle belirli bir uyum süreci yakalayabilir. Toplum içinde insanların birbirleriyle iletişim kurarak oluşturdukları sosyal ortamlardan bir diğeri ise evlilik kurumudur. Bu olgu sosyal yaşamı düzenleyen ve sosyal yaşamı oluşturan en önemli kurumdur. Söz konusu kurumun sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi aile kurumu altında devam edebilmesi bireylerin uyumuna bağlıdır.

Uyum kavramı sosyal, ruhsal, duygusal ve cinsel ilişkileri içinde barındıran eşlerin sağlıklı olma durumunu ifade etmektedir. Aile ve evlilik kurumu hakkında yapılan bütün çalışma ve araştırmalarda evlilikte anlaşma ve evliliğin sosyokültürel açıdan incelenmesinden bahsedilmiştir.

Bireyler arasında yapılan anlaşma ve uyum kavramını inceleyen ilk çalışmalar 1960'lı yıllarda başlamış ve bu çalışmalar kaynak oluşturmuştur. Bu çalışmalarda görüşme yöntemi kullanılarak Bloof ve Wolfe'un 1960 yılında yayımladıkları araştırmalarında evlilik süresinin ve ailenin çocuk sahibi olmanın evlilikte anlaşma ve uyum süreciyle olan ilişkisi incelenmiştir. Evlilikte anlaşma ve uyum süreci çiftlerin fedakârlıkları ve evliliğe ait olan zaruri ve istedik davranışların bir dengeye gelmesi durumudur. Sabatelli'nin 1988'de yayımlanan çalışmasına göre uyum içinde süren evlilik; eşlerin birbirleriyle sağlıklı iletişim kurabildiği, evliliğin önemli alanlarında fazla uyuşmazlık yaşamadıkları ve yaşanan uyuşmazlıkların ise eşler tarafından her iki tarafı memnun edecek şekilde çözümlendiği evlilik olarak tanımlanır. Locke'ın 1968'de ve Spanier'in 1976 senesinde yayımlanan araştırmalarında, evlilik uyumu bir aşama şeklinde değerlendirilmiştir. Yapılan bu çalışmaya göre evlilikte anlaşma ve uyum süreci eşlerin belirli süreçlerde birbirlerini tamamlayacak şekillerde anlaşma

göstermeleridir. Belirli süreçlerde çiftler arasında gösterilen fedakârlıklar, birçok anlaşmazlık doğuracak durumları dengede tutması ve ilişkiyi o esnada olumsuz etkileyecek bir ögenin oluşmasını engellemektedir.

“Terman’ın 1938’de yayımlanan çalışmasına göre, evlilik uyumunu etkileyen etmenler şu şekildedir” (Tuzcu, 2017: 22).

- Eşler arasında bulunan fikir birliği,
- Fikir ayrılığını düzeltmek için kullanılan yöntemler,
- Evli olmak sebebiyle duyulan memnuniyet veya pişmanlık,
- Evliliği devam ettirme veya ayrılma ya da boşanmanın değerlendirilmesi,
- Eşe karşı şikâyetlerin dillendirilme biçimi,
- Eşlerin evliliklerine ait doyumlarının öznel değerlendirilmesi (Kastro, 1998). (<http://arelarsiv.arel.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12294/1196/K042223.pdf?sequence=1>). (20.03.2019/01:27)

Kışlak ve Çabukça’nın 2002’de yayımlanan çalışmasında, demografik değişkenlerle (cinsiyet, evlilik yılı, iş, eğitim, ev işini üstlenme, yaş ve çocuk sayısı gibi) empatinin evlilik uyumu üzerine etkisini araştırmak ve cinsiyete göre empati puanlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek için 150 evli çiftle yaptıkları araştırma neticesinde, empatinin evlilik uyumunu etkilediği fakat demografik değişkenlerin evlilik uyumunu etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Cinsiyete göre empati puanlarının değişmediği belirlenmiştir. Uyumsuz eşlere verilecek empati eğitiminin evlilik doyumunun ve uyumunun artırılmasında önemli bir işlevi olduğu görülmektedir (Tutarel ve Çabukça, 2002: 38). (<http://arelarsiv.arel.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12294/1196/K042223.pdf?sequence=1>). (20.03.2019/01: 53)

Berry ve Williams’in 1987 yılında yayımladığı çalışmasında, çiftler açısından ekonomik konularda çatışmaların yaşanmaması son derece önemli olup, çiftlerin anlaşma düzeylerinin yüksek olması noktasında ve evlilik tatmini konusunda pozitif bir dengenin olduğunu; Liker ve Elder’in 1983 yılında yayımlandığı araştırmasında ise, eşler arasında ekonomik sorunların var olması anlaşmazlıkların ve uyuşmazlıkların yaşanması ve bunun da evlilikte anlaşma ve uyum sürecini direkt olarak etkilediği sonucuna varılmıştır.

2.14. EVLİLİKTE İLİŞKİ DOYUMU VE ÇATIŞMALAR

Kendimize ve ilişki yaşadığımız eşimize ilişkin temel öngörülerimizin, hislerimizin ve düşüncelerimizin çoğunlukla bağlanma biçimlerimiz tarafından şekillendiğini çok rahat görebilmekteyiz. Özellikle yaşamımızın diğer alanlarında yaşanan bizi endişeye, kızgınlığa sevk eden olaylar bağlanma sistemlerimizi aktive etmekte, yakın ilişkilerdeki duruşlarımızı ve atıflarımızı belirlemeye çalışmaktadır.

Bağlanmayla evliliklerdeki uyum ve çatışmalar hakkında yapılan çalışmalar temel olarak iki farklı grupta sınıflandırılabilir. Bunlardan ilki, kişinin kendi içsel yaşantısı, diğeri ise karşılıklı etkileşimler temelinde yapılan çalışmalardır. Araştırmalar bağlanma kaygı ve kaçınmanın evlilik içi çatışma ve düşük ilişki doyumuyla ilişkili olduğunu göstermektedir. Ancak bu iki bağlanma boyutundan kaygının, kaçınmaya oranla ilişki doyumunu daha çok etkilediği pek çok çalışma tarafından gösterilmiştir. Devamlı yakınlık arama ihtiyacında olan, sevgililerinin sürekli onayını arayan bu kişiler, eşleriyle yaşadıkları olumsuz yaşantıları daha çok abartmakta, sorunları çözerken daha duygusal yolları tercih etmekte, bu duygusal yöntemler de sorunu çözmek bir yana daha da dramatikleştirmektedir. Dolayısıyla bağlanma kaygıları yüksek kişilerin eşleriyle daha çok çatıştıkları ve ilişki doyumlarının düşük olduğu gözlemlenmiştir. Her ne kadar bağlanma kaçınmasının, kaygı kadar evliliklerde kötü etkilere sahip olduğu bulunmasa da, araştırmalar kaçınması yüksek kişilerin evlilik içindeki bazı problemleri çözerken kendilerine odaklı düşündüklerini göstermiştir. Bu kişilerin, evlilikteki çatışma ortamını tam anlamıyla bir problem olarak görmedikleri için ilişki doyumlarının kaygısı yüksek eşlere oranla daha az olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (Solmuş, 2010: 312-313).

Solmuş (2010)'a göre ülkemizde bağlanma, evlilik uyumu ve eş seçimi üzerinde yapılan bir araştırmada, evlilik uyumu; duygusal ifade, anlaşma, fikir birliğinde olma, evlilik doyumu ve uyum açısından değerlendirilmiştir.

2.15. TÜRKİYEDEKİ AİLE YAPISI

Dünyada ve Türkiye'de ekonomik, sosyal, siyasi ve kültürel alanlarda yaşanan değişimler toplumsal oluşumun en temel kurumu olan aileyi etkilese de aile kurumu bu değişiklikleri kendi oluşumunda var ederek aile olma özelliğini sürdürür.

Aile tanımını Bell, dört ayrı şekilde yapmaktadır. Birinci tanımlamada aile

üyelerinden birinin fikrine dayanarak, onun duyguları ve fantezileri aracılığıyla aileyi tanıma söz konusudur. Psikiyatrik ortamlarda en çok kullanılan tanım budur. İkinci tanım, aileyi nükleer ve geniş yönüyle bir kurum olarak ele alan kültürel yaklaşımı içerir. Burada özel bir aileden söz edilemez. Kurumsal bir yaklaşım vardır. Bu tanım sosyoloji ve sosyal psikoloji tarafından kullanılır. Üçüncü bir tanıma göre aile bir sosyal birimdir. Çeşitli parçaların oluşturduğu bir sistemdir. Küçük bir grup olarak ele alınır ve küçük grupların davranışları açısından sosyal psikoloji tarafından incelenir. Dördüncü tanım ise aileyi toplumun değerleri ile sınırlı bir grup olarak kabul eder (Nazlı, 2019:17)

Türk Aile Yapısı Özel İhtisas Komisyonu tarafından verilen tanım, yukarıdaki dört ayrı bakış açısının hemen hepsini kapsamaktadır. Bu tanıma göre aile kan bağılılığı, evlilik ve diğer yasal yollardan, aralarında akrabalık ilişkisi bulunan ve çoğunlukla aynı evde yaşayan bireylerden oluşan; bireylerin cinsel, psikolojik, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılandığı, topluma uyum ve katılımların sağlandığı ve düzenlendiği, temel bir birimdir (akt. Bulut,1990).

Sumner ve Keller'e göre de; “aile, en az iki neslin bir arada bulunduğu kan bağıyla karakterize edilen küçük bir sosyal örgüttür”. Nimkoff'a göre; “karıkoca-çocuklardan veya sadece karı-kocadan kurulu az veya çok devamlılık gösteren bir birliktir”. Winch'e göre aile grup kategorisinde değerlendirilmektedir: “Aile kuşak ilişkilerine göre ana-baba ve çocuktan meydana gelen bir sosyal gruptur.”

Gördüğümüz gibi aile kurumunun net bir tanımını yapmak zordur. Aile kurumu için psikologların ve sosyologların hem fikir oldukları bir tanım da yoktur. Burada önemli olan aile tanımındaki farklılıkların olması değil, tüm tanımlarda yer alan ve ortak özelliği olan, aile kurumunun sosyal hayatın ana şekillerinden biri olmasıdır.

Aile; kendi üyeleri ve akrabalarıyla kurulan iletişim ve etkileşimin söz konusu olduğu dayanışma, birliktelik, bütünlük, saygı, sevgi gibi temel insani değerlerin öğrenildiği ve bu değerlerin gelecek nesillere aktarıldığı toplumsal kurumdur.

Aile kurumunun içindeki bireyler arasında rollerin oluşması ve bu rollere göre bireyler arasında statülerin oluşmasıyla aile kurumu düzenli ve sürekli bir yapı haline gelmiştir. Aile kurumunu ele alan kişiler ise genellikle aile yapısı, evlilik

biçimleri, hane halkı sayısı, otorite ve aile içi ilişkiler olarak aile kurumunu sınıflandırmışlardır.

Aile kavramı; Türkiye açısından değerlendirildiğinde aile türleri, bu ailelerin yerleştikleri yerler ve yerleşim türleri (kır–köy–gecekondu–kent) olarak ele alınıp incelenmektedir. Aile konusunda ele alınan bir diğer nokta ise aile otoritesine göre aile yapısıdır. Aile yapısı, ailenin büyüklüğüne (geleneksel geniş aile) ve küçüklüğüne göre (çekirdek modern aile) tanımlanacaktır.

2.15.1. Büyüklüğüne Göre Aile Biçimleri

2.15.1.1. Geleneksel geniş aile

Kırsal yaşama ait ve geleneksel yapı içinde bulunan aile modeli olarak karşımıza çıkar. Bu aile modeli evin en yaşlı erkek ve kadın üyesi olmak üzere onların çocukları, çocuklarının eşleri ve torunları, torunlarının eşleri ve çocuklarıyla bir çatı altında oturdukları aile biçimidir.

2.15.1.2. Çekirdek aile

Karı koca ve evlenmemiş çocuklardan oluşan aile biçimidir.

2.15.1.3. Geçici Geniş aile

Günümüzde genel anlamda gecekondu ve kasaba aile yapısından doğan bir aile biçimi olarak karşımıza çıkar. Genel yapı olarak geniş aile modeline benzetilse de aile içinde kişi sayısı o kadar da fazla değildir. Daha çok kişi sayısı bakımından çekirdek aile yapısına benzetilmektedir. Bu aile modeli yapısı itibariyle biraz daha modern aile yapısını bize yansıtmaktadır.

“Bir diğer aile biçimi de parçalanmış ailedir. **Parçalanmış aile**; ölüm, boşanma, ayrı yaşama gibi nedenlerle karı veya kocadan birinin ya da her ikisinin bulunmadığı aile biçimidir” (Dikeçligil, 1995: 16-17).

Bunlardan ayrı olarak bir de “**eksik aile**” modelinin tanımını yapmakta fayda vardır. Eksik aile; aralarında herhangi bir kan bağı bulunmaksızın bir araya gelerek arkadaşların oluşturduğu ya da sadece kardeşlerin oluşturduğu aile yapısı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye’deki aile biçimleri otorite grubuna ve hane halkı sayısına, yerleşim biçimlerine ve coğrafi farklılıklara göre değişiklik gösterir. Genellikle köy

yerleşkelerinde geleneksel geniş aile modeliyle karşılaşmakta ve bu aile modeli köylerde yaşanan geçim sıkıntısı, miras davaları, aileler içinde yaşanan anlaşmazlıklar ve eğitim olanaklarının yetersizliği nedeniyle köylerden kentlere olan göçü arttırmakta ve kentlerdeki yaşam şartlarından kaynaklı olarak aile modeli geleneksel geniş aile modelinden modern çekirdek aile modeline geçişleri zorunlu kılmaktadır. Bu durum beraberinde ise bireylerdeki ve ailelerdeki eğitim düzeylerinin artması kentlerde olan yaşamı ve geleneksel aile modeline göre yaşamı sürdürmekte olan aileleri bireyselleştirip tamamen modern aile yapısına dönüştürmektedir. Bununla birlikte otorite örüntüsü, cinsiyetçi rol dağılımı ve çocuğun değeri gibi durumlar aile içi ilişkilerde aile yapısına göre değişiklikler göstermektedir.

2.15.2. Yerleşim Yerlerine Göre Aile Biçimleri

Yerleşim yerlerine göre aile biçimleri; köy ailesi, gecekondu ailesi ve kent ailesi olarak sınıflandırılır.

2.15.2.1. Köy ailesi

Köy, ilişkileri ve sosyal düzeni bakımından durağan bir yapıdır. Resmi ilişkiler bağı yönünden zayıf; sosyal denetim, dayanışma ve yardımlaşma yönünden birbirine daha bağlı ve tutkulu, aile açısından ise sosyal kontrol gücü bakımından daha kontrollü ve sağlıklı yapıda kurulan bir aile modelidir.

2.15.2.2. Kent ailesi

Kent ailesi, kırsal alandaki aile gibi kendi kendine yeterli değildir. Toplumdaki güçlerden faydalanma yönünden dışa açık bir yapıdadır. Kent ailesi modern aile özelliği gösterse de tam anlamıyla modern aile yapısını yansıtır çünkü var olan kültür buna müsaade etmemektedir. Otorite bakımından yine kısmen de olsa babanın otoritesi hâkimdir. Kent ailesi, işlev bakımından köy ve kasaba ailelerine oranla daha azdır. Üreme, çoğalma, psikolojik doyum ve çocuklarının ebeveyn olarak sosyalizasyon sürecini uyumlu hale getirmek gibi işlevleri vardır.

Aile içindeki bağlar daha zayıf, akrabalık ilişkileri ve paylaşımları yok denecek kadar az ya da kopma noktasındadır. Aile içindeki öz denetim azalmış ve sosyal denetimi çok fazla zayıflamıştır. Buna bağlı olarak oturma şartları geleneksel ailelerde olduğu gibi değil de büyükanne ve büyükbabaya daha uzak yerler oturma olarak gözetilmektedir. Aile kuracak bireyler, eş seçimini öncesinde tanıdık

akrabadan tercih etmek isterken günümüzde flörtleşme ve sonradan ailelerle tanıştırma olarak tercih etmektedir. Evlenme, köy ailelerinde daha erken yaşlarda görülürken şimdilerde ise kişiler sosyal ve ekonomik anlamda kendilerini gerçekleştirdikten sonra görülür. Hane içi otorite köy ailelerinde evin en yaşlı üyesindeyken günümüzde karı ve koca ortaklaşa kararlar almakta ve çocuklarının fikirlerini de önemsemektedir. Çocuk yapma ve çocuk sayısına karar verme durumu karı kocanın kendi arasında belirlenmektedir. Öncesinde ise bu duruma aile büyükleri karar vermektedir.

2.15.2.3. Gecekondu ailesi

Türkiye gibi geçimini tarımla sağlayan bir ülke olarak endüstrileşme, sanayileşme ve hizmet sektörüne geçişte nüfus yoğunluğunun artmasıyla birlikte hane başına düşen toprağın azalması ve beraberinde ise gelirin azalmasıyla, sağlık, eğitim sorunları gibi itici nedenlerden dolayı kentlere göç başlamıştır. Fakat bu aile yapısı kentlere göç, maddi imkânlardan ve iyi şartlarda iş bulamamalarından kaynaklı kenar mahallerde oluşan aile yapısıdır.

“Hane halkı sayısı bakımından çekirdek aile özelliği göstermekteyse de babanın otoritesi güçlüdür” (Kocacık, 1990: 271). Gecekondu ailesi; kent ailesinin bazı davranışlarını benimseyerek, köy ailesinin de özelliklerinden vazgeçmeyerek heterojen bir yapı oluşturur. Bu sebeple köy ailesi ve kent ailesi arasında geçiş kurar. Bazı sosyologlar gecekondu ailesine geçiş ailesi tanımını uygun görür.

Gecekondu ailesinin belirli bazı özellikleri vardır. Bunlar, kişi sayısı köy ailesine göre daha azdır fakat bir takım köy özelliklerini (gelenek görenek, örf ve adetler) sürdürürler. Köy ailesinin özelliklerini sürdürürken bir takım kent ailesinin özelliklerini de içinde barındırırlar. Gecekondu ailesinin çevresi, köy ailesine nazaran farklı kültürleri ve farklı yapıları içinde barındırdığından sosyal yaşantısı köy ailesine göre farklılaşma gösterir. Gecekondu ailesinin kent ailesine göre en önemli farklılaştığı kısım, gecekondu ailesinde akrabalık ilişkileri çok daha kuvvetlidir.

2.16. TÜRKİYE’DEKİ EVLENME BİÇİMLERİ

2.16.1. Görücü usulü evlenme

Geleneklerine bağlı olan yörelerde çok daha sık görülen bir evlenme modeli olarak karşımıza çıkar. Bu evlenme modelinin en çarpıcı özelliği evlenecek kişinin eş seçimi, aile üyelerinin büyükleri ya da çok yakın akrabaları tarafından yapılır.

Sonrasında evlenecek kişiye fikri sorulur. Bu evlilik modelinde evlenecek kişinin seçilen kız tarafını ya da erkek tarafını tek başına beğenmesi yeterli değildir. Tüm aile fertleri ve yakın akrabaları tarafından evlenilecek kişinin ve ailesinin beğenilip kabul görmesi çok önemlidir. Buradaki en önemli değerlendirme kızın ya da erkeğin ilk olarak dış görünüşü, endamı, asaleti, terbiyesi, mahareti, iffeti olur. Bu evlilik modelinde birbirine uygun görülen bireylerin ailelerinin ahlak, gelenek görenek, kültür ve ekonomik düzeylerinin uygun olması çok çok önemlidir.

Bu evlenme modeli beğenilen kadının ailesine gönderilen erkek tarafının “görücü” ziyareti ile başlar. Görücü dediğimiz erkek tarafının ailesinin içinde ilk olarak erkeğin annesi, kız kardeşi, ablası, birkaç yakın akraba ve güvenilir komşu hanımlar bulunur. Eğer ki erkeğin anlaştığı ve görüştüğü bir kız arkadaşı yoksa beğenme yetkisi tamamen görücü olarak giden kişilere bırakılır. Bu arada görücü tarafı tek bir kızın evini ziyaretle kalmaz çevrelerinde bulunan ya da yakın akrabalarının önerdikleri kızların ailelerini de ziyaret ederler. Hatta ev ev, mahalle mahalle, semt semt dolaştıkları da olur. Eğer ki görücü olarak gittikleri kız beğenilirse gizliden kızın ailesi, namusu, hamaratlığı sorup soruşturulur. Eğer ki olumsuz yorumlarla karşılaşılırsa vazgeçilir. Eğer ki olumlu sonuçlar alınırsa kız tarafı ikinci kez ziyaret edilir ve kızın ailesinin ağzı yoklanır. Fakat ikinci kez geldiğinde kız görücü olarak gelen aileye kesinlikle gösterilmez. Ama bu durum günümüzde pek görülmez. Günümüzde yaygın olarak görülen görücü usulü evlilikler, yakın akrabaların, komşuların ya da yakın arkadaşların kadın ve erkeği birbirine yakıştırarak öneri vasıtasıyla tanıştırap aileler müdahale etmeden çiftler dışarda görüşerek birbirleri için kendilerini uygun görüyorsa erkek tarafının kız tarafına ziyareti ile başlar. Görücü ekibinde bulunan en yaşlı üye kızı Allah’ın emriyle ister. Eğer kız tarafı onaylarsa kızı verirler. Fakat kızın ailesi onaylamazsa “verilecek kızımız yok” deyip aileye ret cevabı verirler. Ya da bahane üreterek “yok” derler. Olumlu neticede kız tarafı erkek tarafına “vaktinizi ikileyin” der ya da Allah yazmışsa nasip olsun der ve evlilik için gerekli şartlar oluşturulur, evlilik gerçekleşir.

2.16.2. Kız Kaçırma (Düğünsüz Evlenme)

Ailelerin evliliğe kesin karşı çıkması durumunda kız kaçırma olayı gündeme gelir. Bu durum, sosyoekonomik ve diğer sebeplerle en çok kız tarafının engellemesi ile ortaya çıkar. Bu engeller arasında kız tarafının başlık parası istemesi önemli bir yer tutar. Erkek kızla anlaşarak kızı kaçıtır. Kız kaçırmanın diğer bir şekli ise kızın

rızası olmadan, zorla kızı kaçırmaktır. Bu durumda erkek, arkadaşlarından veya yakınlarından yardım alır, bu da aileler arası sürtüşme ve kavgalara hatta kan davalarına sebebiyet verir.

2.16.3. Başlık Parası Yoluyla Evlenme

Evlenecek olan çiftlerde erkek tarafının kız tarafına ödediği para, mal ya da mülkü ifade eder. Başlık, kadının bir bedel karşılığında değiş tokuş yapılmasıdır. Bu da kadına verilen değeri “mal” olarak ifade etmesine neden olmakta ve çok çok ilkel bir zihniyeti bizlere yansıtmaktadır. Hala günümüzde Osmaniye ilinin çok kuytu mahallerinde ve köylerinde gerçekleşen bir evlenme modelidir maalesef ki. Eğer ki erkek tarafının bunu yapmaması ya da ekonomik imkânlarının çok el vermemesi durumunda erkeğin kızı kaçırmayla sonuçlanmaktadır böylelikle de kan davaları ve kız kaçırma olayları çoğalmaktadır.

2.16.4. Oturak Alma Evlilik

Erkeğin kız tarafından kaçırılması olarak tanımlanır. Normal şartlarda kaçırma durumu hep erkek tarafından benimsenmiş bir evlenme modeli olarak görülür fakat bu evlenme biçimi tam tersini yansıtır. Kızın bohçasını alarak kendi gururunu hiçe sayarak erkeğin evine gelip oturmasıyla gerçekleşen evlilik modelidir. Gelen kız genellikle erkeğin ailesi tarafından kabul görmez. Sivas'ta, Kastamonu'da ve Kütahya'da sıklıkla görülen bir evlilik modeli olarak karşımıza çıkar. Kız ya da erkek tarafının gençlerin evlenmelerine karşı çıkması veya yoksulluk nedeniyle bu durum ortaya çıkmaktadır.

2.16.5. Beşik Kertme Evliliği

" Birbirini çok seven eş-dost, komşu veya yakınlar, çocukları henüz beşikte iken, beşiklerine birer kertme (işaret) vurarak kız ve oğlanın haberi olmadan nişanı gerçekleştirirler" (Sezen, 2007: 189). Törelere bağlı olarak yaşayan yörelerde çok sık rastlanılmakta olan bir evlilik modelidir.

2.16.6. Kuma Getirme Evliliği

Cumhuriyet öncesi dönemlerde sıklıkla karşımıza çıkan bir evlilik modelidir. Genellikle çocuğu olmayan kadınların ya da erkek çocuğu olmayan kadınların kocaları tarafından başka bir kadının hane içine getirilerek evlenilmesine kuma getirme evliliği denilmektedir. Aynı evi paylaşmak zorundadırlar. Günümüzde ise bu

evlilik modeli çok nadiren yaşanmaktadır. Osmaniye'nin Kesmeburun (Araplı) köyünde hala kendisini göstermektedir.

2.16.7. Berdel (Bedel) Evliliği

Bu evlilik türü Türkiye'nin doğusunda yaygındır. Başlık sorunu olan ailelerde uygulanan, bireyin geleceğini garantiye almaya çalışan bir evliliktir. Başlık parasını karşılayamayacak olan iki ailenin anlaşarak çocuklarını bu evlenme modeliyle evlendirmesidir. Bu yöntemle kurulan evliliğe berdel ya da bedel denilmektedir. Berdel bir töredir. Genellikle maddi imkânları olamayan ailelerin gelin almak istediği aileye kendi kızlarını gelin olarak vererek iki taraftaki evlilik çağına gelmiş gençlerin evlenmeleri adına yapılan evliliktir. Bir nevi değiş tokuş olarak bilinen evlilik modelidir. Ayrıca doğu kökenli bir evlilik olduğu için de kan davaları olan aileler de bu evlilik modeline uyararak kan davalarını sonlandırmış olurlar. Sebebi ise bu yolla evlenen gençlerin aileleri artık akraba olmuşlardır ve akraba olan ailelerde kan davası olmaz.

2.16.8. Kepir (Yaban Değişimi) Evliliği

Bu evlilik türüne Türkiye'nin Hakkari ilinde rastlanmaktadır. Diğer bir söylemle zor kullanılarak gerçekleştirilen evlenme modeli olarak karşımıza çıkar. Çok yakın iki arkadaş kendi aralarında sözleşerek kız kardeşlerini ailelerine belli etmeden sakin bir yere götürür ve karşılıklı birbirlerine teslim ettikleri kız kardeşlerine zorla sahip olurlar. Sahip olduktan sonra kız kardeşlerini kendi aralarında değiş tokuşunu sağlayan erkekler kendi ailelerinin yanına döner. Bu durum ilk olarak aileleri tarafından kendi namuslarını başka birine teslim etmeleri olarak algılanır ve ailelerin erkeklere bir süre küs kalmasına sebep olur fakat sonrasında düzelir. Bu evlilik modeline çok sık rastlanmasa da hala varlığı devam ettirmektedir.

2.16.9. Ölen Kardeşin Karısıyla Evlenme

Bu evlilik türü sosyoekonomik ve psikolojik temelli gerçekleşmektedir. Daha çok doğu kökenli ailelerde görülür. Bu evlilik modeline başvurulmasının asıl sebebi “kendi namuslarını başkalarına kaptırmamaktır”. Töre odaklı gerçekleşmektedir. Ölen kardeşin karısı bekâr olan kardeş veya da evli olan kardeşe eş olarak verilmektedir. Erkek kardeşi yoksa yakın akrabaların erkekleriyle evlendirilmektedir. Bu yola başvurulmasının sebebi mirasın bölünmesi, öksüz kalan çocukların

geleceğinden duyulan endişeler bu evlilik modelinin gerçekleşmesinde büyük rol oynar.

2.16.10. Baldızla Evlilik

Özel bir kültürel süreç olarak karşımıza çıkan bir evlilik modelidir. Bu evlilik modelinde erkeğin eşinin ölmesi durumunda eşinin kız kardeşi veya da ablasıyla evlendirilmesi olarak görülür, asıl sebebi öksüz kalan çocuklara en iyi bakabilecek kişinin teyzesi olduğunun düşüncesi olarak görülmektedir.

2.16.11. İçgüveyi Evliliği

Ekonomik durumu iyi olan ve erkek çocuğu olmayan bazı ailelerin kız evlatlarını dışarı gelin vermektense damadı kendi ailesine “içgüvey” olarak gerçekleştirilen bir evlilik modeli olarak görülmektedir. Son zamanlarda ise bu durum hanenin içinde kayınbaba ve kaynana ile değil de ayrı bir evin tahsis edilmesiyle gerçekleştirilen bir evlilik modeli olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir diğer neden ise erkeğin ekonomik özgürlüğünün tam anlamıyla yerinde olmaması, kadının ailesinin kendi kızlarına kıyamaması sonucunda bakımlarını kadının ailesinin üstlenmesi sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Osmaniye'nin yerli ve ekonomik anlamda durumları iyi olan ailelerinde sıklıkla rastlanmakta olan bir evlilik modeli olarak karşımıza çıkar.

2.16.12. Yetim Evlilik Modeli

Bu evliliğin temelini sosyal yardımlaşma oluşturmaktadır. Bu evliliğin asıl oluşum sebebi, yetim ve öksüz kalan çocukların ailelerden kopmaması ve karşılıklarına çıkacak insanların doğru insanlar olmamasından korkularak yakın akrabaların uygun gördükleri aile dostları ya da akrabalarından uygun görülen kimselere tavsiye edilerek, evlenecek olan kişilerin de onayından geçerek yapılan bir evlilik türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Osmaniye'de kaza sonucu anne ve babasını kaybeden bir ailenin kız çocuğu yakın akrabaları tarafından teyze oğluyla evlendirilmiştir. Bir bakıma görücü usulü evlilik modelini bizlere yansıtmaktadır.

2.16.13. Yakın Akraba Evliliği

Akraba evliliği, bireyler arasında kan bağının olduğunu simgeler. Geçmiş dönemlerde ve günümüzde oldukça yaygın görülen bir evlilik modelidir. Bu evlilikler toplumun eğitim seviyesi ile doğru orantılıdır. Ayrıca akraba evlilikleri

ailelerin ekonomik çıkarları ile doğru orantılı olarak karşımıza çıkar. Bu evlilik modeli ailelerde mirasın bölünmemesi, yabancıya kız verilmemesi gibi algılarla günümüze kadar devam etmektedir. Görücü usulü gelişen birçok evlilik akraba evliliğini de içinde barındırır. Bu evlenme modeli bir bakıma görücü usulü evlilik modelini bizlere yansıtmaktadır. Bazen bu şekilde kurulan evlilikler çok iyi ailelerin kurulmasıyla sonuçlanırken bazen de evliliklerde yaşanan uyumsuzluklar ve çatışmalarla birlikte çiftler arasında yaşanan gerginlikler akrabalık bağlarını da yıpratmakta ve olumsuz yönde etkilemektedir.

2.16.14. Oldu Bitti Evlilik

Kızın erkeği ya da erkeğin kızı, kendisiyle evliliğe zorlamasıyla gerçekleşir. Erkek kızın zayıf tarafını yakalayıp kızı iffal etmesi sonucunda bu yola başvurulur ya da kızın, erkeğin zayıf tarafını yakalayıp onunla ilişkiye girmesi sonucunda gerçekleştirilen evlilik modelidir.

2.16.15. Para Karşılığı Evlenme

Eğitim düzeyi düşük ve yoksul olan yörelerimizde gerçekleşen bir evlenme türü olarak karşımıza çıkar. Özellikle ilköğretim ve orta öğretim çağındaki küçük kız çocuklarının okuldan alınarak kendilerinden yaşça büyük kişilere para ya da mal karşılığında satılmasıyla gerçekleşir. Bazı zengin aileler, zihinsel veya bedensel engeli olan çocuklarına doğudan kız olarak evlendirdikleri de görülmektedir.

2.16.16. Çok Eşli Evlilik (Poligami)

Aynı anda birden çok eşle evli olma durumu anlamına gelir. Terim, hem çok karılılık, hem de çok kocalılık durumunu kapsamakla beraber, genellikle çok karılılıkla eşanlamlı olarak kullanılır.

- **Poliandri** (Çok erkekle evlilik) : Bir kadının aynı anda birden çok erkekle evli olmasıdır. Dünyada yaygın olarak görülmeyen bu evlilik türüne kadınların genel nüfus içindeki oranının az olması durumunda başvurulmuştur. <http://poligami.nedir.org/> (10.02.2019 10:03).
- **Polijini** (Çok kadınla evlilik) : Bir erkeğin aynı anda birden çok kadınla evli olmasıdır. Ataerkil anlayışın etkili olduğu toplumlarda ağırlıklı olarak görülür. Özellikle erkeğin ekonomik gücü yerindeyse, bu tür evliliğe yönelmiştir. <http://poligami.nedir.org/> (10.02.2019 10:03).

Bu evlilik türünde, Türkiye toplumunda ikinci plana düşmek istemeyen kadınlar kumalarını kendileri seçer. Böylelikle gelen ikinci eş, ilk eşi kaynana gözüyle görür. Böylece ilk eşin aile içindeki konumu zedelenmez hatta güçlenir.

2.16.17. Anlaşmalı Evlilik

Dul kalan erkeğin ya da kadının kendi çıkarları doğrultusunda gerçekleştirdiği evlilik türüdür. Bu evlilikte genelde resmi nikâh kıyılmaz. Evlenen erkeğin bakıma muhtaç olması ve evlenen kadının geçimi için maddiyata ihtiyaç duymasıyla gerçekleşir. Evlenen kadın erkek öldüğünde kendine verilen ev ve parayla yetinir ve erkeğin geriye kalan mirası ise erkeğin varisleri tarafından paylaşılır.

2.16.18. Hileli Evlilik

Kamu kuruluşlarından, sigortadan veya bağ-kurdan emekli olan yaşlı erkeklerden dul kalanlarının maaşlarını öldükten sonra bir yakını tarafından alınması için başvuru evlilik biçimidir. Kâğıt üzerinde kalan bir evliliktir. Yurt dışında çalışan bazı vatandaşlar da bu tür evlilik biçimini, buldukları ülkeden çalışma izni alabilmek için yabancı kadınlarla evlenerek gerçekleştirmektedirler.

Oturma ya da çalışma izni alabilmek, bazen de eş durumu ile atamalardan yararlanmak için başvuru evlilik modelidir.

2.16.19. Tercihli Evlilik

Toplumda sosyoekonomik durumları aynı seviyede olan ailelerin evlenecek çağda olan çocukları aile büyükleri tarafından uygun görülür ve evlenmeleri için uygun koşullar sağlanır. Bir nevi modern görücü usulü evlilik olarak tanımlanabilir. Osmaniye’de sıklıkla rastlanan bir evlilik türü olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.16.20. Yabancı ile Evlilik

Yurt dışına işçi olarak giden ve yurt dışında çalışma alanları olan kişilerin gerçekleştirdiği evlenme modeli olarak karşımıza çıkar. Bu evlilik türü yabancı aileden kız alma veya yabancı aileye kız verme şeklinde oluşur. Birtakım psikolojik, sosyolojik ve ekonomik problemlerden de oluşan evliliktir. Osmaniye’de özellikle Rusya’ya giden işçilerin orada birlikte oldukları kadınlardan çocuk yapmaları sonucunda çocuklarını sırf orada bırakmamak amacıyla yaptıkları bir evlilik türü

olarak karşımıza çıkmaktadır. Hatta bu evlilik ilk olarak cami hocası eşliğinde yapılır. Yabancı gelinin erkeğin ailesine sunduğu saygı ve hürmetten ötürü erkeğin ailesinin de rızasıyla yabancı gelin resmi nikâhlı evliliğe geçer. İlk resmi nikâhı olan eş, ekonomik özgürlüğü yoksa erkeğin imam nikâhlı karısı olarak evliliğine devam eder, eğer ki ekonomik özgürlüğü varsa boşanmaları söz konudur. Osmaniye’de bu evlilik modeline sıklıkla rastlanmaktadır.

2.16.21. Farklı Mezhep Evliliği

Evliliğin gerçekleşmesine engel olan durumların en başında çiftler arasındaki mezhep farklılıkları gelmektedir. Buna rağmen birbirine bağlı olan çiftler bu tarz durumları sorun haline getirip kendilerine engel olarak görmezler ve mutlu bir evliliğe imza atarlar. Bu evliliklerin sorunsuz bir şekilde gerçekleşmesi başka kimselere bağlı olmadıklarının bir göstergesidir. Bu evliliği özellikle aileler çok fazla sorun haline getirir. Eğer ki bireyin ekonomik özgürlüğü yoksa ve eğitim düzeyi yeteri kadar iyi değilse bu evliliğin gerçekleşmesi zordur. Aileler arasında ki bu çekişmelere rağmen çiftler ilişkilerini evlilikle sonuçlandırır ise çiftler arasında da aileler arasında da sürekli çatışmalar gözlemlenir.

2.16.22. Metres Edinme Evliliği

Büyük semtlerde refah seviyesi yüksek olan kimselerde zenginliğin göstergesi olarak erkeklerde metres tutma modası görülür. Metres tuttuğu kadın ikinci eş olduğunun bilincindedir ve bile isteye bu yolla birlikte olur. Erkek kadının her türlü masrafını ve bakımını üstlenir. Gayr-i meşru bir ilişkidir. Hatta bu evlilikle kadın erkekten çocuk yapar ve kendisini resmi nikâha zorlar. Osmaniye’de özellikle zengin olan esnaf erkeklerde sıklıkla gözlemlenir.

2.16.23. Muta Evliliği

Muta evliliği, bir erkeğin bir kadınla belirli bir zaman dilimi içinde nikâhlı kalmasıdır. Muta yoluyla gerçekleşen evlilik, evlenmeden önce belirlenen zamanın dolmasıyla sona erer. Asıl resmi nikâhta kadına ve erkeğe verilen haklar bu evlilikte yoktur.

2.16.24. Dul Evliliği

Kocasından boşanmış bir kadının veya karısından boşanmış bir erkeğin ya da karısı ölen bir erkekle kocası ölen bir kadının birliktelik kurup evlenmesidir. Bazen

de bu evlilik yaşı geçmiş fakat hiç evlenmemiş bir kadının dul bir erkekle evlendirilmesi olarak gerçekleşir. Bazı sebeplerden dolayı da evlenmemiş bir erkeğin dul bir kadınla evlendirildiği de görülür. Bu evlilik modeline dul evliliği denir.

2.16.25. Tanışıp Anlaşarak Evlenme

Büyük kentlerde ve eğitim düzeyinin yüksek olduğu çevrelerde en yaygın olan evlenme biçimidir. Kız ve erkek belli bir süre arkadaşlık yaparak birbirlerini iyice tanıdıktan sonra gerçekleştirdikleri evlenme biçimidir. Kendisini gerçekleştiren, ekonomik özgürlüğü olan eğitim düzeyi yüksek gençler, bu yolla evliliği tercih etmektedirler.

2.16.26. Televizyon Evliliği

Bazı evlendirme programlarında reyting amacıyla yapılan evlenme modelidir. Evlenme isteğinde olan genç kadın ve erkelerde ya da yaş itibariyle evlenme çağını geçmiş olan kimselerde veyahut da yaşlı olan, karısı kocası ölmüş ya da boşanmış olan kimselerin başvurduğu evlilik modelidir.

Türkiye’de görülen evlenme modelleri; toplumun sosyokültürel düzeyi, sosyoekonomik yapısı, coğrafi şartları, tutumları ve değer yargılarına göre değişiklikler gösterir. Toplumda özellikle aile büyükleri kimin kiminle, kimin kaç eşle, kimin nasıl evlendirilmesi gerektiği hakkında bir takım tutumlar ve değer yargıları oluşturmuşlardır. Çok değişik yöntemlere başvurarak kadın ve erkeğin arasında oluşan bir ilişki modelini karakterize eder. Bu durumda yaratılan ilişkinin belirli yordamlar içinde gerçekleşmesini ve belirli kurallar dâhilinde aile kurumunun kurulmasına olanak tanır. Bu durum sosyoloji biliminin temel araştırması gereken bir konu haline gelebilir.

Aile kurumunun sürekliliğini devam ettirmesi, evlilik kurumunun sağlıklı bir şekilde oluşmasıyla gerçekleşir. Evlilik kurumu aile olgusunun oluşumunda toplumsal ilişkileri düzenleyen, belirli kalıplar içine sokan bir tür sözleşme olarak görebiliriz. Evlenme kurumunda ve evlenme algısında zaman içinde değişiklik yaşanmıştır. Özellikle köylerden kentlere olan göçün artması, endüstrileşme ve sanayi devrimine geçişin sağlanması bireylerdeki eğitim seviyesinin artması aile kurumunun değişmesi evlilik kurumunun algısına ve değişimine sebep olur. Günümüzde en çok ilgi gören evlenme biçimi belli bir flört döneminden sonra anlaşarak evlenme olmasına karşın, bu tarz evliliklerde dahi zaman zaman büyük anlaşmazlıkların çıkmasıyla, eşlerin

evliliklerini sonlandırdığı gözlenir. Günümüzde bir başka evlenme modeli olan görücü usulü evliliğe de çok sık rastlanır. Her ne kadar eğitim ve kültür düzeyi yüksek olsa dahi bazı erkekler ve kadınlar ailelerinin uygun gördüğü kendisine ve ailesine en çok yakışacak kişinin aileler tarafından araştırılması ve kabul görülmesi yoluyla yapılan evlilik olarak gündemde kalan ve sürekliliğini devam ettiren evlenme biçimi olarak görülür. Bununla birlikte ekonomik özgürlüğü olan kadın ve erkeğin statüsüne uygun olan kadın ve erkeği ailelerin onayından geçirerek evlenme yolunda tanışmaları ya da tanıştırmaları sağlanmıştır. Aynı zamanda aileler gençleri tanıştırap anlaşıp anlaşamayacaklarını zaman içinde birbiriyle vakit geçirerek anlamaları için gençlere zaman tanımakta onların aralarında alacağı karara göre hareket etmeleri için beklemektedirler. Bu da kısa süreli tanışmaların evlilik çatısını kurmakta yeterli olmadığını bizlere gösterir. Evlenme çağına gelen gençlerin ve yakınlarının farklı evlilik arayışlarına girmesinde ve yuva kurma konusunda kararsızlıkların oluşmasında, günümüzde eşler arasında anlaşmazlıkların çoğalması etkili olmuştur. Değişik evlenme biçimlerinin ortaya çıkmasında; yöresel faktörler, kültürel farklılıklar, eğitim durumu, sosyal ve ekonomik nedenler önemli ölçüde rol oynar.

Ayrıca hızlı kentleşmeden kaynaklanan toplumsal değişimlerin yeni evlenme modellerinin oluşmasına zemin hazırladığı gerçeği de göz ardı edilmemelidir

BÖLÜM III

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde; yapılan araştırmada izlenen yöntemin nasıl ele alındığına, araştırma modeline, çalışma grubuna, veri toplama araçlarına, verilerin toplanmasına, verilerin çözümlenmesine ve yorumlanmasına dair bilgilerin içeriğine değinilir.

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Görücü usulü evli bireylerin ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin evlilikte sosyokültürel açıdan nasıl anlaşma sağladıkları ve nasıl uyum içinde oldukları ve beraberinde neden bu evlilik modelini seçtiklerini derinlemesine mülakat yöntemi ve kartopu tekniği kullanılarak araştırma gerçekleştirilmiştir. Ayrıca çeşitli sosyodemografik değişkenler açısından da araştırma değerlendirilmiştir.

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın çalışma evrenini 2019 yılında Osmaniye ilinde bulunan görücü usulü evlenen ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen bireyler oluşturmaktadır. Örneklemine ise random örneklem olarak belirlenen 80 evli ve bekar bireyden oluşmaktadır. Katılımcıların 40'ı kadın ve 40'ı erkektir. Yaşları 18 ile 40 arasında değişiklik göstermektedir. Görücü usulü evli olan bireylerin evlilik süreleri 8 ay ve 21 yıl arasında değişmekte, görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin evlenme süreçleri 3 ay ve 15 ay arasında değişiklik göstermektedir.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada görücü usulü evlenen ve görücü usulü evlenmeyi düşünen bireyler için oluşturulan 16 soruluk derinlemesine mülakat yöntemi ve kartopu tekniğiyle oluşturulmuş açık uçlu sorular sorularak kişilerin aralarındaki sosyokültürel açıdan anlaşma süreçleri analiz edilmeye çalışılmıştır. Kişilerin kişilik özelliklerini öğrenmek içinde kişilik tiplerinden bahsedilip uyum süreçlerinin nasıl geliştiğini ve nasıl uyum için de oldukları da araştırılmıştır.

3.4. GÖRÜCÜ USULÜ İLE EVLİ OLAN VE GÖRÜCÜ USULÜ İLE EVLENMEYİ DÜŞÜNEN BİREYLERİN ANLAŞMA SÜREÇLERİ

3.4.1. Görücü Usulü Evlenme Modeliyle Evlenen ya da Evlenecek Olan Adaylar için Neden Bu Evlilik Modelini Seçtiğine Dair Sorulan Sorular

- Görücü usulü evlenecek ya da evli olan bireylerin cinsiyetlerine göre bu evlilik modelini tercih etmelerinin sebebi nedir
- Görücü usulü evli ya da evlenecek olan bireylerin yaşlarına göre bu evlilik modelini seçme sebebi nedir?
- Görücü usulü evli olan ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin çalışma durumlarına göre bu evlilik modelini seçmelerinin sebepleri nelerdir?
- Görücü usulü evli olan ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin meslek guruplarına göre bu evlilik modelini düşünmelerinin nedeni nedir?
- Görücü usulü evli olan ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin karşı cinsi düşünürken statü takıntısı ve o statüyle alakalı kazanç takıntısının ne kadar doğru orantılı olması gerektiği hakkındaki düşünceleri nelerdir? (ast-üst ilişkisi ve gelir düzeyi)
- Görücü usulü evli olan ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin aile yapılarının(kültür düzeyi) uyumu ne denli önemlidir?
- Görücü usulü evli olan ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin ailelerin maddi durumlarının uyumlu olması ne denli önemlidir?
- Görücü usulü evli olan ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin gelenek görenek örf ve adetlerinin uyuşup uyuşmaması ne denli önemlidir?
- Görücü usulü evli olan ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin yaptıkları çocuk ya da yapacakları çocuk sayısına göre bireylerin evlilikte anlaşma düzeyleri nedir?
- Görücü usulü evli olan ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin ev işlerini genellikle kimin yapması gerektiği hakkındaki anlaşma süreçleri nasıldır?
- Görücü usulü evli olan ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin birbirlerinden bekledikleri sadakat anlayışı ne olmalıdır?

- Görücü usulü evli olan ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin aralarında oluşabilecek herhangi bir çatışma durumunda verilecek tepki ne ölçüde olmalıdır?
- Görücü usulü evli olan ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin herhangi bir sağlık probleminde birbirlerine olan ilgi düzeyi nasıl olmalıdır?
- Görücü usulü evli olan ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin erkek tarafından oluşan bir sağlık probleminden dolayı çocuk sahibi olunamaması durumunda verilecek olan tepki nasıl olmalıdır?
- Görücü usulü evli olan ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin kadın tarafından oluşan bir sağlık probleminden dolayı çocuk sahibi olunamaması durumunda verilecek tepki nasıl olmalıdır?
- Görücü usulü evli olan ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin sosyokültürel açıdan birbirini seçme sebepleri nelerdir?

Açık uçlu sorular sorularak alınan cevaplar ve cevaplardan doğabilecek yeni sorulara da cevap arama ile gerçekleşen derinlemesine mülakat yöntemi ve kartopu tekniği kullanılmıştır.

3.5. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları 2019 yılında bir kitapçık şeklinde örnekleme yer alan görücü usulü evli ve görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylere uygulanmıştır. Bir katılımcının sorulan sorulara cevap vermesi yaklaşık bir saat ile bir buçuk saat arasında gerçekleşmektedir.

Uygulamaya başlamadan önce derinlemesine mülakat yöntemi kullanımında ve kartopu tekniği kullanımında ilk olarak kişilerin yanlış bilgi vermemeleri için söz istenip sağlıklı bir sonuca ulaşmak için çaba gösterilmiştir. Katılımcılar sorulan sorulara tüm samimiyet ve içtenlikle cevap vermişlerdir.

3.6. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ VE YORUMLANMASI

Araştırma kapsamında veri setinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sormuş olduğumuz sorular ve verilen cevapların analizleriyle gerçekleşmiştir. Öncelikle neden bu evlilik modelini düşündükleri konusunda fikirleri alınmıştır. Normal dağılımın incelenmesinde elde edilen sonuçlara göre bu evlilik modelinin

evli çiftler arasında saygınlığın, konunun, kazancın ve kişilerin birbirleri arasındaki uyumun yani anlaşmanın daha iyi olacağı ve sağlıklı bir evlilik kurulacağı algısıyla bu evlenme modelini seçtikleri gözlemlendi. Evliyen tanışmak aynı zamanda evliliğin ömrünü uzatmak gibi bir mantalite de bu evlilik modelini tercih etmelerindeki en büyük sebeplerden birisidir. Yaşam standartlarını yükseltmek (çift maaş), özellikle ailelerin tanıyıp karar vermesi ve uygun görmesi ailevi olarak rahatlatıcı ve gönül rahatlığı şeklinde ifadeleri de beraberinde getirmiştir.

Bu çalışmada kullanılan derinlemesine mülakat yöntemi ve kartopu tekniği çalışmanın samimiyetini arttırmıştır. Görüşülen kişilerle sağlıklı bir ortam kurulmuştur, verilen cevaplarda kişilerin farklı görüşlerinin olduğu noktasında da hemfikir olunmuştur.

Görücü usulü evlenen bireylerin ve görücü usulü evlenen düşünen bireylerin evlilikte anlaşma süreçleri ve bu süreçlerin sosyokültürel açıdan ele alınmasına, ayrı ayrı cinsiyetlerine, çalışma durumlarına, çocuk sahibi olup olmamalarına, ev işlerini genellikle kimin yaptığına ve evdeki çatışmayı genellikle kimin başlattığına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla açık uçlu sorular sorulmuştur.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, yapılan araştırmada görüşülen kişilerin görücü usulü evlilik hakkında ne düşündüklerine yer verilmiştir. Görüşülen kişilerin düşünceleri sorulan sorulara alınan cevapları ve yorumlamaları şeklinde gerçekleşmiştir.

Erkeklerde ve kadınlarda neden bu evlilik modelini düşündüklerini ve neden bu evlilik modeli ile evlenmek istedikleri üzerinde durularak belirleyici açık uçlu sorular soruldu. Özellikle kadınların ve erkeklerin bu evlilik modelini düşünmelerindeki en önemli etken yaşları, sosyoekonomik düzeyleri ve sosyokültürel yapıları gözlemlenmiştir.

Erkekler ve kadınlarda bu evlilik modeliyle evlenmek istemelerinin başında çift olarak birbirlerinden beklentileri, yaşları, statüleri, ailelerinin sosyoekonomik ve sosyokültürel düzeylerine göre şekil aldığı gözlemlenmektedir.

Görüşme yapılan erkeklerde ve kadınlarda ortak paydaya sahip olanlar bir başlık altında değerlendirilmiştir.

20 bekar kadın örneklemini içinde görücü usulü evlilik modelini düşünen aynı paydaya ve aynı mantaliteye sahip olan 12 bekar kadının görüşü “BK12” başlığı altında ve geriye kalan 8 bekar kadının görüşü de birbirlerini destekler nitelikte olup aynı paydada olduğu için “BK8” başlığı altında değerlendirilmektedir.

20 bekar erkek örneklemini içinde görücü usulü evlilik modelini düşünen paydaş düşüncelere sahip olan 11 bekar erkeğin görüşü “BE11” başlığı altında ve geriye kalan 9 bekar erkeğin görüşü aynı mantalite ve ortak paydada olduğu için “BE9” başlığı altında değerlendirilmektedir.

20 evli erkek örneklemini içinde aynı fikirlere sahip olan ve aynı şartları taşıyan 16 evli erkeğin görüşü “EE16” başlığı altında, geriye kalan 4 evli erkeğin ortak paydada olması, aynı şartları taşıması ve aynı değerlerle ifadelerini yansıttıkları için “EE4” başlığı altında değerlendirilmektedir.

Aynı mantalitelere sahip olan, aynı şartları taşıyan, aynı değer yargılarıyla bu evlilik modelini tercih eden 20 evli kadın “EK20” başlığı altında değerlendirilecektir

4.1. BK12

On iki bekâr kadın başlığı altında değerlendirilen kadınların yaşları 27 ve sonrasıdır. On iki bekâr kadının yedisi lise mezunu, dördü üniversite mezunudur. Lise mezunu ve üniversite mezunu olmalarına karşın herhangi bir işte sektörde çalışma durumları olmamıştır.

Bu örnekteki bekâr kadınların görücü usulü evliliği düşüncelerindeki en önemli faktörler; sosyal çevrelerinin olmamaları, geleneksel aile yapısı içinde var olmaları, bu evlilik modelinin daha güvenilir olması ve toplumdaki görücü usulüyle yapılan evliliklerin daha uzun sürmesi düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca Çalışma ortamı olmayan kısacası sosyal bir çevresinin olmaması bu evlilik modelini düşünceleriyle doğru orantılıdır çünkü tanışacakları ve sevebilecekleri duygu yükleyecekleri kişilerle karşılaşma imkânları yoktur.

Şu an için çalışma ortamları olmadığından seçecekleri karşı cinsten statü olarak beklentileri yüksek değildir. Kendi geçimlerini sağlayacak ve kendilerine bu anlamda saygı duyacak eş arayışı içindedirler.

Bu evlilikteki en büyük beklenti karşılıklı olarak ailelerin sosyokültürel düzeyi ve sosyoekonomik düzeyi açısından aynı şartlarda olmalarıdır.

Çocuk sayısı bu evlilik modelinde çok çok önemlidir. Yapılan çocuk, evliliği bir o kadar ayakta tutmakta ve eşler arasındaki bağlılığın artmasını sağlamaktadır düşüncesiyle hareket etmektedirler. Bu nedenle ne kadar çok çocuk olursa bağları o denli kuvvetli ve o denli birbirleri için yaratılmış çift gözüyle bakacaklarını ifade etmektedirler.

Ev işlerini genellikle kadın üstlenir. Sadece erkekler evin geçimiyle ilgilenir. Onun haricindeki tüm yükümlülük ve sorumluluklar kadına aittir. Ve kadında bu durumdan şikâyetçi değildir. Olması gerekenin bu olduğu düşüncesindedirler.

Sadakat anlayışı karşılıklı olarak aynı olmalıdır. Birbirlerine bu anlamda karşılıklı olarak saygı duymaları kadın içinde erkek içinde geçerlidir.

Çiftler arasında geçebilecek herhangi bir tartışma durumunda kadının yaradılış gereği erkeğini üst görmesi ve kadın haklıysa bile alttan alması gerektiği

düşüncesindedirler. Genel hatlarıyla bunun sebebi ise kadınların kendilerine ait bir ekonomik özgürlüğünün olmamasından kaynaklanmaktadır.

Çiftler arasında çocuk sahibi olabilmeye alakalı problem erkek tarafından olduğu takdirde eğer ki kadın çocuk sahibi olmayı çok istiyorsa boşanmadan yanadır. Bunun bir başka sebebi de evlilikte çocuğun olması, çiftler arasındaki bağlılığın ve sadakatin arttırdığı düşüncesinden ileri gelmektedir. Çocuğun olmamasından dolayı boşanmak istenilmesindeki asıl sebep çiftler arasındaki bağın sevgi ve gönül bağıyla kurulmamasından kaynaklı olduğu düşüncesini de savunmaktadırlar.

Çiftler arasındaki durum sosyokültürel açıdan ele alınıp değerlendirildiğinde, çiftlerin aralarındaki bağların mantık çerçevesinde gelişmesi buna bağlı olarak da ailelerin yaşam standartlarının, yaşayış biçimlerinin ve çiftler arasındaki uyum sürecinden beklentilerinin aynı düzeyde olmasından kaynaklı bu yolla evliliğe başvurdukları gözlemlenmektedir.

Eğer ki çiftlerin uyum süreçleri beklentileri doğrultusunda gitmiyorsa kadınlar buldukları ya da maruz kaldıkları yaşam standartlarına boyun eğmek zorunda kalır. Bu durumun asıl sebebi, kadının kendisine ait bir ekonomik özgürlüğünün olmaması ve boşanma sürecine gittiğinde ise toplumumuz tarafından farklı algılanıp ötekileştirilmesi bunun yanı sıra dul algısının toplumumuz içinde çok yanlış değerlendirilmesi ve kadının damgalanmaktan korkması gibi etkenlerle bulunduğu duruma katlanmak zorunda kaldığının göstergesidir.

4.2. BK8

Yaşları 25 ve 32 aralığında olan kadınlardan oluşmaktadır.

8 kişiden oluşan bu gruptaki kadınların düşünceleri birbirlerini destekler niteliktedir.

Kadınlarımızın hepsi çalışan, ekonomik özgürlükleri elinde olan, öz güvenleri yüksek, sağlam adımlarla hayatını sürdüren ve aileleri bakımından ekonomik düzeyi yüksek olan kişilerden oluşmaktadır.

Bu örnekteki kadınlarımızın tamamı lisans mezunu ve düzenli çalışma hayatı olan kadınlardan oluşmaktadır.

Meslekleri ise hâkime, savcı, matematik öğretmeni, rehber öğretmeni, makine mühendisi, diyetisyen, hemşire, belediyede memur gibi random(seçkisiz) örneklemelerden oluşmaktadır.

Meslek gruplarına göre bu evlilik modelini düşünme sebepleri değişmektedir. Kendi öz saygınlıkları yüksek ve evlenecekleri kişiden de kendi öz saygınlığına değer veren kimseler olmalarını beklemektedirler. Bu kadınlarımızın tamamının evlenmeden önceki zamanlarda flört dönemleri olmuş fakat gerçekten evlilikle alakalı beklentilerini karşılamayacağı düşüncesi kendilerini görücü usulü evliliğe yöneltmiştir. Böylelikle kendi ailelerine sosyoekonomik ve sosyokültürel açıdan daha yakın eş bulma imkânları doğmuştur. Çünkü evlilikte aile yapısındaki uyumun da çok önemli bir faktör olduğu düşüncesindedirler. Kültür düzeyi, sosyoekonomik düzeyi, içerisinde bulunduğu mesleği vs. gibi özelliklerin iki aile açısından da önemli olduğu kanısındadırlar.

Bu evlilik modelini tercih etmelerindeki sebeplerden birisi seçecekleri eşin kendilerine birçok açıdan denk olmasıdır. Çiftlerin kendi aralarındaki uyumunun sosyoekonomik ve sosyokültürel açıdan yakalayabilmeleri, aileler arasındaki uyumun var olması ve sağlıklı bir evlilik süreci geçirmeleri için önemli olduğunun düşüncesindedirler. Bu evlilikten beklentileri, sevgi bağının yakalanabilmesi ve mantık uyumunun sağlanabilmesidir.

Yapacakları çocuk sayısını tamamen ekonomik düzeylerine ve çocuklarına sağlayacakları yaşam standartlarına göre belirlemektedirler.

Ev işlerini karşılıklı uyum içerisinde ortaklaşa yapmayı savunmaktadırlar. “Hayat müşterektir” mantığı tam olarak bunun için kullanılır.

Sadakat anlayışının iki taraf için de aynı ölçüde ve saygı çerçevesinde olması gerektiğini savunurlar.

Aralarında geçen herhangi bir uyuşmama veya da tartışma konusunu, iki taraf içinde olumlu ve olumsuz yanları karşılıklı konuşularak değerlendirilmesi gerektiği ve ona göre bir çözüm belirlenip sonuca kavuşturulmasından yanadırlar. Aynı zamanda bu durum aralarında uyum ve anlaşma sürecini olumlu yönde etkilemekte, birbirlerine karşı verdikleri saygı ve değeri göstermektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde çiftlerin evlilikleri iletişimi yüksek, karşılıklı anlayış ve dayanışma içinde yürütmekte olduklarını göstermektedirler.

Çocuk sahibi olmak iki taraf içinde büyük bir beklentidir, fakat her iki taraftan birisinin sağlık probleminden dolayı çocuk sahibi olunamayacaksa aşılabilir bir dönem olduğu düşüncesi savunmaktadırlar. Tedavi yoluyla, koruyucu aile olmayla ya da evlat edinmeyle çözülebileceği düşüncesindedirler.

Sosyokültürel ve sosyoekonomik açıdan birbirlerine yakın olduklarını düşünerek bu evlilik modelini tercih ettikleri için evliliklerinin büyük bir uyum ve anlaşma düzeyi içinde geçireceklerinin bilincinde olan kişilerdir. Eğer ki anlaşma süreci olumsuz olursa saygının yok olduğunu düşündükleri anda bu evliliği boşanmayla sonlandıracaklarını çekinmeden ifade edebilmektedirler. Bu anlamda olması gereken ne ise ona göre hareket ederler.

4.3. EK20

Yaş aralıkları 18 ile 30 aralığında olan kadınlardır.

Sekiz kadın meslek sahibidir. Geriye kalan on iki kadın ise ev hanımı olarak yaşamlarını devam ettirir. Çalışıyor olmaları ya da ev hanımı olmaları mantalitelerinde çok büyük farklar oluşturmaz. Genel hatlarıyla düşünce yapıları aynıdır.

Çalışan sekiz kadınınımızın meslek grupları Türkçe öğretmeni, fizik öğretmeni, hizmetli, kâtime, belediyede memur, infaz koruma memuru, hemşire, muhasebeci gibi meslek gruplarında yer alırlar. Fakat öğretmen haricinde var olan meslek grupları orta öğretim KPSS ile meslek sahibi olmuştur.

Bu evlilik modelini seçmelerindeki en büyük etken aile yapısıdır. Aile yapıları değerlendirildiğinde tutucu, muhafazakâr ve geleneksel geniş ailedir.

Görücü usulünü tercih etmelerindeki en büyük etken ailelerinin yabancıya kız vermeme isteğinden kaynaklanmaktadır. Kendi ailelerinin içinden olması, tanıdık olması, ekonomik anlamda ve kültürel düzeyde eşdeğer olması en büyük etkendir. Hatta bu aileler kızlarını münasip gördükleri erkeklerin ailelerini çağırıp “biz uygun gördük sizler ne düşünüyorsunuz?” sorusuyla erkek ailelerine kızlarını vermeye çalıştıkları da görülmektedir. Tabi ki bundaki en büyük etken erkeğin ekonomik özgürlüğünün, statüsünün, konumun ve kazancının ne olduğudur. Bu anlamda evlenecek olan kadınlara çok fazla söz hakkı tanımamakla birlikte zor

kullanarak evlendirmeye çalışılmaktadır. Kadınlarımız da bu duruma başkaldıramamakla birlikte boyun eğmektedir. Eğmedikleri takdirde yaptıkları şeyin terbiyesizlik olduğu sürekli vurgulanmakta ve ötekileştirilmektedir. Baskıcı bir ailede büyüdüğü için kendilerini ifade etmekte ve ne istediklerini söylemekten çekinirler.

Görücü usulü evlilik modelinde aileler uygun gördüğü için kadınlar ergenlik dönemine girdikten hemen sonra evlendirilmek istenir. Okuyorlarsa sıkı sıkı uzaklardan damat istemediklerini tembihlerler, aynı zamanda yüksekokul okurken bir yandan da onlar için uygun eş aranır. Okuyor olmaları nişanlanmalarına engel değildir. Reşit olmaları aileler için evlendirmek adına yeterli bir sebeptir. Hatta evlendikten sonra yapacakları çocuk sayısına aileler müdahil olmaktadır. Herhangi bir sağlık probleminin kız tarafından oluşması yani kısırlılığın bulunması boşanma ya da kuma için çok geçerli bir sebeptir.

Bu evlilik modeliyle evlendirilen kadınların ev işi yükümlülüğü tamamen kendisine aittir. Ekonomik özgürlüğünün olması onlar için bu anlamda bir avantaj değildir. Hatta ve hatta kadınlarımız bunu dezavantaj olarak algırlar. Çünkü hem ev işi hem de bir kurumda çalışıyor olmaları onların iki kat daha sorumluluğun arttığını gösterir. Hatta öğretmen olan örneklerimiz mesleğini bu sebepten bırakmıştır. Bu durum erkek tarafından ve erkeğin ailesi tarafından, olması gereken bir durum olarak düşünülür. Maddi durumlarının iyi olması zaten kadının çalışmaması gerektiği düşüncesini oluşturur.

Bu modelle evlenen bireyler arasında çiftlerin evlilikle ilgili olan iletişimlerinden çok ailelerin müdahaleleri söz konusudur. Bu da çiftlerin anlaşma düzeylerini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca hizmetli olarak çalışan kadının aile yapısında tüm maaşlar evlendiği adamın babasında birikmekte ve kadın çalıştığı için karşılığını direkt kayınbabasına vermekte ve tüm para onda birikmekte, kayınbaba tüm harcamaları yapmakta tüm giderleri karşılamaktadır. Kendine ait bir alışveriş ve ihtiyaçlarını karşılama düzeni yoktur. Böylelikle bu evlilik yıkılma aşamasına birçok kez gelmiştir.

Bu evlilik modeliyle evlendirilen kadınlarımız, genelde aile baskısı görmekte ve ailelerin kendilerine uygun gördüğü ailelerin erkekleriyle evlendirilmekte ve haddinden fazla müdahaleye maruz kalmaktadırlar. Ailelerin, kendilerine uygun gördükleri ailelerin sosyoekonomik ve sosyokültürel açıdan kendilerine

çok yakın olması bu evliliği yapmalarındaki en büyük etkidir.

Doğru yol arkadaşını bulamamış çiftler o yol boyunca çok yorulmakta ve huzursuz olduklarını ifade etmektedirler.

4.4. BE11

Yaşları 29 ile 34 arasında değişen erkeklerden oluşur.

Üniversite mezunlardır. Lisans eğitim almışlardır.

Meslekleri il müdür yardımcısı, hâkim, inşaat mühendisi, eğitim kurumunda müdür, memur, uzman çavuş, avukat, makine mühendisi, sağlık personeli, adliyede memur ve kafe işletmecisidir.

Bu evlilik modelini seçme sebebi bu zamana kadar kadınları çok yakından tanımaları ve kendilerine göre doğru insanı bulamamalarıdır. Bir zamandan sonra evliliğin şart olduğu düşüncesi ve çocuk sahibi olma istekleri nedeniyle bu evliliği tercih etmektedirler. Bu süreç içerisinde girdiklerinde ailelerinin en doğru kadını kendilerine seçecekleri düşüncesi kesinlikle zihinlerinin bir köşesinde bulunmaktadır.

Yaş olarak bu kadar beklentilerindeki sebep ise ya meslek olarak istedikleri konumda bulunamamaları kariyer odaklı düşünmeleri, gelir düzeyinin çok yüksek olmasını istemeleri ve aynı zamanda ekonomik olarak refah bir hayat sürmek istemelerinden kaynaklanmaktadır.

Çalışma düzeni olarak kendilerine seçecekleri eşlerinde kariyerlerine, gelir düzeylerine, kimliklerine, statülerine çok çok önem verirler. Hususi ailelerine bu durumu dile getirip bakacakları ya da beğenecekleri kızın bu özelliklerine dikkat ederek seçilmesine önem verirler. Hatta ve hatta kazançlarına göre hareket ederler. Kazancının refah düzeyinin kendisiyle eş değer ya da kendisinden alt olmamasına önem verirler.

Bu evlilik modelini düşünen bekâr erkeklerin statü takıntısı ön plandadır. Eşlerinin kendileriyle aynı meslek grubundan olmalarına çok fazla önem verirler ya da kendi mesleklerine eş değer olmalarını çok fazla önemserler. Bunun yanı sıra boy, kilo gibi dış görünüşü çok önemsemediklerini ifade ederler.

Aile düzeylerinin karşılıklı olarak uyumları hem sosyoekonomik hem de sosyokültürel açıdan kendileri için çok önemlidir. Örf ve adetleri, gelenek ve görenekleri, yaşam biçimleri ve yaşama kalitelerinin aynı düzeyde olmasına önem

verirler.

Bu evlilik modelini düşünen bekâr erkeklerin eşlerini çalışan kadın istedikleri için ev işlerinde ya bir yardımcının olması taraftarıdır ya da işlerini bölüşerek yapmaları gerektiğini savunurlar. Çünkü çalışma zorluğunun farkındadırlar buna bağlı olarak tüm yükün kadınlara yüklenmesinden kaynaklı huzursuzluk çıkacağından emindirler.

Sadakat anlayışını tek bir çerçevede sınırlı tutmazlar. Sadakat anlayışı onlar için sadece aldatma boyutunda değildir. Sadakat anlayışı, her zorluğun üstesinden birlikte gelinecek beraberlik olarak bakılır ve bu duruma haddinden fazla önem verilir.

Aralarında geçebilecek herhangi bir tartışma boyutunda konuşarak anlaşma planlanmakta fakat konuşularak da halledilemeyecek sorunlar var ise bir aile büyüğünün desteğini alarak halletmeye özen göstermektedirler. Daha da çözülemeyecek bir boyut ise bu durumu artık çiftler karşılıklı olarak da çözemiyor ise anlaşma yoluyla boşanmanın en doğru karar olduğu düşüncesindedirler.

Bekâr erkeklerin bu evlilik modelini düşünmelerindeki asıl sebep çocuk sahibi olma düşüncesidir. Bebeklerinin olmaması durumunda evliliğin sürdürülemeyeceğinin göstergesi olarak düşünülür.

Bu evlilik modeli ile evlenmeyi düşünen erkekler bir çeşit modern anlamda görücü usulü(mantık evliliği) evliliği seçmiş olurlar. Ekonomik, kültürel, örf ve adetler, gelenek ve görenekler olarak kendilerine en yakın ailelerin kızlarının tercih edilmesinden yanadırlar. Evliliklerini kurallar üzerine kurmuşlardır ve kuralları çiğneyenler için olumsuz bir sürecin yaşanacağı çok açık ortadadır.

4.5. BE9

Yaşları 19 ile 25 arasında değişen erkeklerden ve çok küçük yaşta aile geçindirmeye başlamış olan erkeklerden oluşur.

Bu evlilik modelini düşünmelerindeki sebep ise maddi imkânların el vermemesi ve beraberinde bir kız arkadaşları olduğunda onlara ayıracak zamanlarının ve ekonomik düzeylerinin olmamasıdır. Kendi ailelerinin ekonomik durumlarının iyi olmaması okumalarını ve kariyer sahibi olmalarını engellemiştir. Belli bir yaş dilimine gelindiğinde ise (evlenme çağında) ailelerinin uygun gördüğü

bir kızla evlenmeyi kabul edeceklerini belirtmişlerdir.

Bu evlilik modelini düşünmelerinin asıl sebebi kendi ekonomik düzeylerine uygun bir kadın seçilmesi ve bu kadınların kendilerini ekonomik anlamda zorlamamasıdır. Aile düzeylerinin eş değer olması onlar için çok önemlidir. Yetemeyecekleri ve ileriki zamanlarda bu bağlamda kendisine zorluk çıkaracak bir eş istememektedirler.

4.6. EE16

Yaşları 22 ile 31 arasında değişmektedir.

Meslek grupları inşaat işçisi, belediyede memur, siyasetçi, garson, esnaf, beyaz eşyacı, çiftçi, eğitim kurumu sahibi olarak değişmektedir.

Görücü usulü evlenmeyi istemelerindeki en büyük etken, ailelerinin uygun gördüğü bir kızı tercih etmeleridir. Seçecekleri kadınların güzel ahlaklı, terbiye sahibi olmaları, kıymet bilmeleri önemsenmektedir. Seçilen eş adayları kültürel ve maddi olarak kendi ailelerine denk ev kadınlarından oluşmaktadır. Bu eş seçimini yaparken ekonomiye oldukça önem verilmektedir. İş hayatı olan çalışan bir kadın istememektedirler. Erkek kazandığı paranın yeteceğini düşünmektedir ve kadının gözünün açılmasından taraftar değildir.

Yapacakları çocuk sayısını bu bağlamda evin erkeği belirlemektedir. Yapacakları çocukların da kendileri gibi hayat şartlarının olacağını düşündükleri için çok fazla çocukların gelecekleriyle alakalı planlamalar ve bütçeler ayırmamaktadırlar.

Çocuk sayıları ne kadar fazla olursa o kadar uyumlu çiftler olduklarını düşünmektedirler.

Bu modelle evlenen erkeklerin genel mantalitesi evin işini kadının yapacağı yönünde oluşmaktadır. Zaten bu yolla evlenen kadın da evlenmeden önce kendi ailesi içerisinde de aynı algıyla yetiştiği için herhangi bir fikir ayrılığı söz konusu olmamaktadır.

Erkeğin beklediği sadakat algısı kadının itaat eden bir yapıda olması gerektiğini savunmaktadır. Kadının erkeğine sadık olması, erkeğinin sözünden dışarı çıkmaması ve bununla beraber erkeğinin kadına sağladığı sınırlar içerisinde, kadının özgür olabileceği algısı söz konusudur. Aynı zamanda kadınlar da bunu

çok normal olarak algılamaktadır.

Sağlık problemi yaşayan çiftlerde genelde bu durum kadın tarafından kaynaklanıyorsa erkeklerin çok sadık olmadıkları ifade edilmiştir. Ama erkek sağlık problemi yaşıyorsa kadınlar eşlerine olabildiğince saygılı, hürmetkâr ve sağdıktır.

Bu evlilik modelinde çiftlerin çocuk sahibi olmaları bu evliliğin devam etmesine çok büyük bir etkidir. Evlilikle bağlanma ve anlaşma süreçlerindeki uygunluk buna bağlı olarak artmaktadır. Eğer ki kadından kaynaklı bir sıkıntı ile çocuk sahibi olunamıyorsa erkeğin ikinci bir evliliği yapması kaçınılmazdır. Durum erkekten kaynaklı ise bu kabul görülmektedir. Kadından kaynaklı olduğunda erkeğin ailesi çevreyi buna ikna etmektedir. Her şekilde kadın bu durumda hatalı ve eksik gösterilmektedir. Tedavi ve çözüm süreci aranmamaktadır.

Bu evlilik modelini tercih eden erkekler seçtikleri kadınların kendi ailelerine denk aynı gelenek ve görenekten geldiklerini savunurlar. Bu da evlilikteki anlaşma düzeylerinin sağlıklı olduğunun düşüncesini yansıtır. Aynı ekonomik düzeyi ve aynı kültürel çevreyi barındırır. Bu da anlaşma süreçlerinin daha uyumlu olacağı konusunda hemfikir olduklarını gösterir.

4.7. EE4

Yaş aralıkları 26 ve 29 arasında değişir.

Meslek grupları mühendis, sağlık çalışanı, öğretmen ve teğmenden oluşur.

Bu evlilik modelinin seçilme sebebi kendi çevrelerinden birilerinin çiftlerin tanışmalarına vesile olmasıyla gerçekleşir. Arkadaş grupları, aile dostları, akrabaları vs. daha güvenilir bir ortamda tanışmalarına olanak sağlanmıştır. Bu durum çiftlerin birbirlerine daha sağlıklı ve ciddi yaklaşımlarını sağlar. Birbirlerini tanımak için kendilerine zaman ayırırlar “Bir çeşit flört aşaması gibi”. Böylelikle alışma süreçlerini yaşamış ve evlenince kendilerine tanımak için ayrıca zaman vermemişlerdir. Bu aşamada aileler sorup soruşturulur. Uygunlukları hakkında çevrelerden görüşler alınır, ekonomik ve kültürel düzeyde uyumlu olup olmadıkları öğrenilir ve çiftler yönlendirilmeye çalışılır. Erkeklerin düşüncesi özellikle evleneceği kadının kendi mesleğine uygun bir eş olmasıdır. Bu anlamda da uyuşmaları için kadının gelir düzeyine önem verilir çünkü hanenin iki maaşlı olması istenir. Böylelikle daha iyi yaşam şartlarına sahip olacağı düşüncesindedirler.

Çocuk sayını ekonomik düzeylerine göre planlarlar ve çocuklarına sunabilecek yaşamlarını daha kaliteli olması için çabalarlar. Dünyaya getirecekleri çocukların, aralarında ki anlaşmanın ve birbirlerine olan saygınlığın daha da artacağına düşüncesini barındırırlar.

Sadakat anlayışının iki taraf için de aynı ölçüde değerlendirilmesi gerektiğini savunurlar, sadece çiftlerin birbirlerine olan sadakati değil de her anlamda birbirlerine uygun çiftler olduklarını düşünürler. Kazançlarının, yataklarının, alışverişlerinin, dostlarının, hastalıkta, sağlıkta her anlamda birbirlerine saygılı olmaları gerektiği düşüncesini savunurlar.

Oluşabilecek herhangi bir sağlık probleminde çocuk sahibi olmaları onlar için yıpratıcı bir süreç olmamalı ve bu sürecin sağlık konusunda destek alınarak atlatılmasını ve tedavilere rağmen hala olumlu bir cevap alınamayacaksa evlat edinme politikasına gidilebileceği düşüncesindedirler.

Bu evlilik modeliyle evlenen erkeklerin kendilerine seçtikleri eşlerin kendileriyle aynı ekonomik düzeyde olmaları gerektiğini aynı sosyal çevreye, aynı kültürel düzeye, aynı aile yapısına, aynı meslek grubuna ya da kendisine yakın bir meslek grubundan olması gerektiğine inanırlar. Aynı gelenek, görenek ve kültürlere sahipse eğer daha sağlıklı evliliklerinin olacağını düşünürler.

4.8. TARTIŞMA VE YORUM

Modern toplumlarda evlilik, bireylerin hayatlarını birleştirmeleri için resmi yoldur; çiftler arasında geçen bir çeşit sözleşmedir. Evlilikte birçok sorun yaşanabilir. Çiftler arasındaki anlaşma süreci ise bu sorunların en başında gelir. Çiftler arasındaki anlaşma problemi tüm yaşamı ve tüm yaşam içinde var olanları ilgilendiren en önemli sorundur. Çiftler arasındaki anlaşma problemi evliliklerin dağılmasına neden olurken bu durum, toplum genelini ilgilendiren bir araştırma konusu olur. Çözülemeyen birçok problem zaman içinde daha da büyür, hızla ilerleyerek ayrılığa neden olur. Evli bireylerde çocuk olmuşsa boşanma durumunda çocuğun psikolojisi de bu durumdan olumsuz yönde etkilenir. Bu süreç genel hatlarıyla evlilikte anlaşma oldukça geniş kapsamlı bir sorun olarak karşımıza çıkar. Farklı kişilik özelliklerine sahip olan bireyler zaman içinde bu farklılıkları birbirlerine daha çok yansıtır. Problemler neticesinde ortaya büyük sorunlar ve

kavgalar çıkar. Eşler birbirleriyle anlaşarak yaşadıkları takdirde huzur ve beraberliği yakalama konusunda zorluk çekmezler.

Sağlıklı bir evlilikte olması gereken durum çiftlerin anlaşma süreçlerinin handikaplı geçmemesidir. Kaliteli bir evlilik sağlıklı bir iletişim ve karşılıklı anlayıştan geçer.

Görücü usulü yapılan evliliklerde anlaşma üzerine yapılan çalışmalarda da görüldüğü gibi anlaşma boyutlarını etkileyen sosyokültürel etmenler çok fazla görülür.

Literatür incelendiğinde çiftler arasındaki anlaşma sürecini bozan sorunların başında eşlerin bireysel özellikleri, buldukları meslekleri, kazanç seviyeleri, ailelerin uyumlu olup olmamaları (kültürel ve ekonomik), çocuklarının olup olmaması, yaşları ve bu evliliğe bakış açılarıdır.

Evlilik uyumu, bireylerin yaşantılarını kolaylaştırmak için oldukça önemli bir kavramdır. Evlilik gibi hassas bir yapının uyum ve anlaşma içinde olması hayatın kolaylaştırması için önemlidir. Uyumu yakalayamayan çiftler arasında her zaman için sorun yaşandığı gözlenir.

Görücü usulü evli olan ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen çiftlerin yaşadıkları en önemli sorunlardan birisi kendi içlerinde anlaşma süreçlerinin olumsuz olmasıdır. Sık karşılaşılan bu durum evlenecek olan bireylerin birbirlerini tanımada kendilerine zaman tanımamış olmalarıdır. Birbirlerini iyi tanıyamayan çiftlerde en ufak bir konuda çıkan tartışma gitgide büyür ve beraberinde ayrılıklar kaçınılmaz olur.

Görücü usulü evlenme modelini tercih eden çiftlerin bu evlilik modelini seçmelerindeki belli başlı etkenler; meslek gruplarının, gelir düzeylerinin, ailelerinin sosyokültürel ve sosyoekonomik düzeylerinin denk olması ve aynı aile modellerine sahip olması, ailelerin genel yapılarının uyuşması ve gelecek kaygısının yaşanmamasından kaynaklı bu yolla evliliğe başvurulmuştur.

Her evliliğin farklı birleşenleri ve özellikleri bulunur. Bu özellikler kişiden kişiye değişebileceği gibi bu özelliklerin tüm eşler arasında da farklılaştığı görülür. Bireylerin bu farklı özellikleri neticesinde ortak bir paydada buluşmaları her zaman mümkün olmaz. Bu gibi durumlarda ortaya çıkan sorunlar sevgi bağıyla ilgilidir. Eşler arasındaki sevgi güçlüyse sorunlar aşılabilmekte fakat görücü usulü evlilik

modern anlamda mantık evliliği olarak bilinmektedir ve eşler arasında sevgi bağı oluşmasını zamanla sağlamaktadır. Bu nedenle aralarında oluşan herhangi bir anlaşmazlık ve buna bağlı olarak yaşanan herhangi bir kopuklukta ya da uyuşmazlıkta evlilik kurumu yıkılmakta beraberinde çiftler arasında uyumsuzluklara ve yıpranma payıyla geçen bir sürece dönüşmektedir. Tabii her görücü usulü ilişkiyi pamuk ipliğine bağlı olarak düşünmemek gerekir. Tanışılarak, zaman harcayarak oluşturulan arada bir sevgi bağı bulunan evliliklerde eşler arasındaki anlaşma uyumu arttıkça çiftlerin bireysel ve ortak mutlulukları da artacak ve mutlu bir evlilik yaşanmış olacaktır. Bu özelliğiyle evlilikte anlaşma süreci kavramı ile sıklıkla karşılaşılır.

Çalışmada değerlendirilen kavramlar ile görücü usulü evlilikte sosyokültürel açıdan anlaşma boyutları sunulur. Görücü usulü evlilikte anlaşmanın cinsiyetle bağlantılı olduğu çalışma sonucunda ortaya konan bir bulgudur. Cinsiyet kavramı birçok faktörle alakalı olan ve yaşamın her alanını etkileyen bir bulgudur. Çoğu faktör cinsiyet kavramına göre değişiklik gösterir. Bu faktörlerin arasında sosyal roller, kimlik gibi kavramlar da yer alır.

Toplumlar; kadınlar ve erkekler üzerinde farklı roller farklı sorumluluklar ve farklı nitelikler tanımlayarak bireylere değişik şekillerde yaklaşır.

Çalışmada 40'ı kadın ve 40'ı erkek olmak üzere 80 evli ve evlenmeyi düşünen kişiler üzerinde derinlemesine mülakat yapılmıştır. Bu kişiler arasında yapılan derinlemesine mülakatta görücü usulü evlilikte anlaşma süreçlerinin sosyokültürel açıdan cinsiyete göre farklılık gösterdiği tespit edilir. Katılımcıların evlilikte anlaşma boyutları incelendiğinde ise kadın ve erkeklerin evlilikte anlaşma süreçlerinin ve yapıcı davranan tarafın kadın olduğu gözlemlenir. Bu durum ise bizim toplumumuzun kadınlarımıza empoze ettiği ataerkil yapının bir sonucu olarak karşımıza çıkar ve kadınlarımızın bastırılmış bir karakter olarak ortaya çıktığının göstergesi olarak kabul edilir.

Çalışmamıza bakıldığında da bu bulgularını destekleyen sonuçlara rastlanır.

Kişilerin yaşları görücü usulü evlilikte büyük öneme sahiptir. Yaşları ilerleyen kişilerin bu evlilik modelini seçme sebepleri daha anlamlı bir hal alır. Yapılan araştırma neticesinde görücü usulü evlilikte en yüksek anlaşma uyumunu gösteren yaş aralığı 21 ile 25 arası olarak değişirken 26 yaşından sonra evlilikte

anlaşma düzeyinin arttığı gözlemlenmektedir. Nedeni ise görücü usulü evlilikte beklentilerin artık farklı boyutlarda olmasıdır.

Çalışmaya göre evli bireylerin yaşları arttıkça ilişkiye verdikleri önem artmakta ve bu da evlilikte anlaşma süreçlerinin artmasına sağlamaktadır.

Evliliği etkileyen bir diğer önemli unsur ise çocuk sahibi olmaktır. Çocuk sahibi olan bireyler yaşamlarını buna göre düzenlerken evlilikte birçok faktör çocuk sahibi olmaktan geçer. Yapılan araştırmaya göre çocuk sahibi olmayan bireyler en düşük anlaşma oranına sahiptir. Çocuk sayısı arttıkça evlilikte çiftlerin birbirine ilgi düzeyleri azalır ama neticesinde çiftlerin birbirlerine olan saygıları ve birbirlerine verdikleri değer artar. Bu durum çocuk sahibi olan bireylerin iletişimlerinin azalmasıyla açıklanır. Fakat çiftlerin birbirlerine verdikleri değerlerin ve gösterdikleri saygıya olumsuz bir etkisi yoktur. Evliliğin gerçekleştiği zaman diliminde yıllar geçtikçe bir takım farklılaşmalar yaşandığı görülür. Çalışmaya bakıldığında evlilikte en iyi anlaşmanın sağlandığı yıllar çocuk sahibi olduktan sonrasında gözlemlenmektedir. Yıllar ilerledikçe çiftler arasında anlaşma düzeylerinde artışların gözlemlendiği yansınamaz.

Evli bireylerde sıklıkla karşılaşılan bir durum olan çatışma kavramı oldukça önemlidir. Çatışmayı ev içinde hangi taraf başlatırsa o tarafın evlilikte anlaşma ihtimalinin daha yüksek olduğu yapılan araştırmalar neticesinde saptanır. Evliliği etkileyen birçok unsur bulunur. Bireylerin iş yaşamları evliliklerini doğrudan etkileyen faktördür. Çalışma hayatı bireylerin yaşantılarını etkilerken yapılan araştırmalar neticesinde iş yaşamının evlilikte anlaşma kavramını doğrudan etkilediği görülür. Bu evlilik modelini düşünen bireylerin kendi aralarında belirledikleri yapı meslek gruplarıdır. Çalışma şartları ve çalışma kurallarını da bildikleri için uyum noktasında çok sıkıntı yaşanmadığı görülür.

BÖLÜM IV

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ

Bu araştırmada görücü usulü evli bireylerin ve görücü usulü evlenmeyi düşünen bireylerin evlenme ve anlaşma süreçleri üzerinde durulmuştur. Görücü usulü evlilik modelini tercih etmekteki asıl sebep daha güvenilir olması, çiftlerin sağlıklı iş ortamlarının ve gelir düzeylerinin iyi olması, gelecek vaat etmesi, saygınlığın çiftler arasında korunuyor olması, çiftlerin ailelerinin sosyoekonomik yönden kendilerine denk olması gibi sebeplerle tercih edildiği gözlemlenir. Böylelikle çiftlerdeki anlaşma düzeylerinin yetiştikleri aileler bakımından kendi ailelerine benzer olması, çiftlerin birbirlerinden beklentilerini karşılama ve uyum düzeylerinin de arttırdığının göstergesidir. Bu çalışmada görücü usulü evlenme düşüncesinin genelde 26 yaş ve sonrası bireylerde daha sık rastlandığı görülmektedir. Bir diğer görücü usulü evliliği düşünen bireyler ise eğitim düzeyinin en iyi ihtimalle lise dengi olması ve kişilerin sosyal çevrelerinin olmaması ve ailelerin uygun gördüğü kişiyle evlenmeleri gerektiği düşüncesiyle gerçekleşir. Yaş kriterlerine bakıldığında ise şuan için 30 ve 34 yaşları arasında olan kişiler genellikle görücü usulü evliliği tercih etmişlerdir. Kendileriyle görüşüldüğünde başka bir seçeneğin olmamasından bahsedildiği ve anlaşma düzeylerine bakıldığında ise çok uyumlu oldukları görülür ve aile yapılarının ataerkil bir aile yapısı modelinde olduğu gözlemlenir. Hane içinde ebeveynlerin ortak kararları değil de genelde babanın sözünün geçtiği ve kadının ise erkeğine göre şekillendiği görülür. Fakat 26 yaşlarından sonra görücü usulü ile evlenen kadınlarda ekonomik özgürlüklerinin var olması, hane içinde kadının da birçok konuda söz sahibi olmasını sağlamış ve erkek hegemonyasının eskiye nazaran zayıfladığı göstermiştir. Evlenmeden önce kişilerin kendi aralarında bunun anlaşmasını yapması ise çiftlerin anlaşma düzeylerini olumlu yönde etkilemiştir.

Görücü usulü evlenen çiftlerde ya da görücü usulü evlenmeyi düşünen çiftlerde çocuk sahibi olunamaması kadından kaynaklı bir sıkıntıysa genelde erkeklerin kabul edemediği bir olgu, sürtüşmelerin başladığı ve çiftlerin uyumsuzluklarının daha da gün yüzüne çıktığının göstergesidir. Fakat bu durum kadınlarda tam tersi olarak görülür. Erkekten kaynaklı bir sağlık problemi

doğrultusunda çocuk sahibi olamayacaklarını öğrenen çiftlerde kadınlar daha uyumlu ve daha yapıcı yaklaşmaktadırlar.

Bu evlilik modelini tercih etmiş ya da tercih etmek isteyen çiftler son zamanlarda meslek ve statü kavramlarını değerlendirerek ve bu durumu bir ölçüt olarak evlenme kararı almaya başlamışlardır. Bu duruma biraz da geleceklerini garanti altına almış çiftler olarak da bakılabilir. Geleceğini garanti altına alan çiftlerin anlaşma düzeyleri ortak noktalarda birleşir. Örneğin ev işlerini ortaklaşa yapmak, evin tüm yükünü kadının üstlenmemesi ve beraberinde kadına verilen değer, hoşgörü ve saygınlık da beraberinde gelir. Evin ortak giderlerini paylaşmak ve kadının hane içinde maddi desteği erkek tarafından yadsınmamaktadır. Aynı zamanda meslek sahibi olan kadına erkeğin ailesi ayrı bir saygınlık duyar ve tabiri caizse el üstünde tutulur ki kadın bu durumda statü olarak çok daha iyi konumdaysa verilen saygı ve hürmet çok daha fazladır.

Bu evlilik modelinde çiftler sosyoekonomik açıdan genelde birbirlerine yakın aileler tarafından aile onayından geçerek evlenirler. Sevgi bağı zamanla oluşmuş olup birbirlerine gösterilen saygı ve verilen değer zamanla artar, paylaştıkça çoğalır. Aralarında yaşanan herhangi bir olumsuz durum da ise aileler hemen müdahil olur ve orta yolu bulurlar. Bu evlilik modelinin esas tercih edilmesi yapılan araştırmamızda bireylerin gelecekleri garanti altına almaları, sosyoekonomik açıdan ve sosyokültürel açıdan birbirlerine uygun olmaları hemen hemen aynı yaşam standartlarını taşımaları çok fazla önem taşır.

Görücü usulü evlilikte çiftler birbirlerine saygı duydukça ve aralarındaki saygınlıkları ve birbirlerine verdikleri değer arttıkça bu evlilik kolay kolay yıkılmamakta ve sevgileri gün geçtikçe artmaktadır.

5.2. ÖNERİLER

Osmaniye ilinde yapılan bu çalışmadan sonra diğer bölgelerde dâhil edilerek daha fazla görücü usulü ile evli olan ya da görücü usulü ile evlenmeyi düşünen bireylere ulaşılarak daha kapsamlı bir çalışma yapılabilir ve araştırmanın genellenebilme durumu arttırılabilir. Bu konuda çalışma yapacak kişilerin bunu sağlayabilmesi yararlı olacaktır. Günümüzde artan boşanma oranları düşünüldüğünde, bireylerin evlenmeden önce evleneceği kişileri iyi tanımaları daha fazla birbirlerine zaman tanımaları ve ona göre hayatlarına yön vermeleri konusunda

hemfikir olmaları gerekir. Böylece çiftler arasında boşanmaların azalması ve çiftlerin daha sağlıklı ilişkiler kurmaları daha mutlu evliliklerin yaşanacağı habercisidir.

Bu araştırmada görücü usulü evlenen ve görücü usulü evlenmeyi düşünen kişilerin özellikleri ve neden bu evlilik modelini seçtikleri, çiftler arasındaki sosyokültürel açıdan anlaşma süreçleri ele alınmış ve incelenmiştir. Bu çalışma sonucunda elde ettiğimiz bulgularla çift terapistlerinde, evlilik danışmanlarında ve aile danışmanlarında görücü usulü evlenen çiftler arasında yaşanan sorunların nelerden kaynaklı olduğu gözlemlenebilir. Yaşanan problemlerin yaratabileceği sorunların yönetilmesi konusundaki müdahalelere fayda sağlaması amaçlanabilir. Kişilerin bu evlilik modelini seçerken beklentilerinin farkında olması ve beklentileri doğrultusunda hareket etmesi, karşı tarafa bunu belirterek bu süreç içerisine girme anlamında fayda sağlaması hedeflenebilir. Ayrıca bu süreci farkındalık içinde olumlu geçirmek, kurulacak evlilikte kişiler arasında oluşacak ilişkilerin olumlu yönde devamını sağlayacağı da düşünülebilir.

KAYNAKÇA

- Akın, M., Aydemir, M.A. (2007), Üniversitede Okuyan Kız Öğrencilerin Cinsiyet Rolü Tutumları Bağlamında Aile ve Evlilik Kurumlarına Bakışları, Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Edebiyat Dergisi, 18, 60
- Burger, J. (2008), Kişilik (İstanbul: Kaknüs Yayınları).
- Cüceloğlu, Doğan (2004), İnsan İnsana (İstanbul: Remzi Kitapevi).
- Cüceloğlu, Doğan (2012), İnsan Davranışı, Antalya: Remzi Kitap Evi.
- Cüceloğlu, Doğan (2017), Evlenmeden Önce (İstanbul: Remzi Kitapevi).
- Gökner, Özcan (2011), Aşk ve Evlilik (Ankara: Arkadaş Yayınevi)
- Güleç, G. (2012). Aile ve Evlilik, Çınar Yenilmez (Ed), Aile Yapısı ve İlişkileri, (1.Basım) Eskişehir Anadolu Üniversitesi. Web-Ofset Tesisleri.
- İnanç, B. &Yerlikaya, E. (2012), Kişilik Kuramları, 6.Baskı, Ankara Pegem Yayınları.
- Könezoğlu, B.(2006), Aile ve İlenin Korunması, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Nazlı, Serap (2016), Aile Danışmanlığı (Ankara: Anı Yayıncılık).
- Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry 2015;7(2):221-228 doi:10.5455/cap.20150325083302
- Sezen, L.(2005), Türkiye'deki Evlenme Biçimleri. AÜ Türkiyat Araştırmaları Dergisi. 27(187-191)
- Solmuş, Tarık (2010), Bağlanma, Evlilik ve Aile Piskolojisi (İstanbul: Sistem Kitapevi).
- Tekin, Ş., (2005), Türkiye'de evlenme Biçimleri, A.5. Türkiyat Araştırma Enstitüsü, 27, Erzurum 2005
- Timur S. Türkiye'de Aile Yapısı. Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1972.
- Tuzcu, A. (2017), Evli Bireylerde Kişilik Özelliklerinin, Evlilik Uyumu ve Doyumu Üzerindeki Etkisi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Tylan, H.(2009), Türkiye'de Köy Ailesinde Aile İçi İlişkiler, Selçuk

Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dergisi, 22. (?)

Vakkasoğlu, Vehbi (2008), Ailede Sevgi İletişimi (İstanbul: Nesil Yayımlık).

<https://dergipark.org.tr/download/article-file/100042> (01.03.2019)

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/33-tur-evlenme-cesidi-var-11607647>

(26.05.201913:22)

<http://www.islamveihsan.com/muta-nedir-muta-nikahi-caiz-midir.html>

(22.02.201908:56)

<http://poligami.nedir.org/> (10.02.2019 10:03)

[http://www.nenedirvikipedi.com/yasam/berdel-nedir-berdel-evlilik-ne-demektir-](http://www.nenedirvikipedi.com/yasam/berdel-nedir-berdel-evlilik-ne-demektir-berdel-nasil-yapilir-3948.html)

[berdel-nasil-yapilir-3948.html](http://www.nenedirvikipedi.com/yasam/berdel-nedir-berdel-evlilik-ne-demektir-berdel-nasil-yapilir-3948.html) (02.02.2019/11.09)

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı-Soyadı: Gülşah Ün

Doğum Yeri ve Tarihi: Osmaniye 30/06/1993

Medeni Hali: Bekâr

Ehliyet Bilgisi: B Sınıfı

EĞİTİM DURUMU

Lise: Osmaniye Merkez Mehmet Akif Ersoy Lisesi

Lisans: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyoloji 2017

YABANCI DİL

İngilizce: A1 Seviyesi

İŞ DENEYİMİ

Kurum Adı: Artı Bilim Özel Öğretim Kurs Merkezi

Unvan: Sosyolog / Danışmanlık

İşe Başlama Tarihi: Şubat/2018

İLETİŞİM

Telefon: 05423236029

Adres: Mehmet Akif Ersoy Mahallesi, Aziz Mahmut Hüdai Mimar

Sinan Ortak Sokak, Bina No: 172, Daire No: 6, Kat No: 6

